Téma: **NEGYEDÉVES SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY-**

SZOCIÁLPOLITIKA–

Időszak: *2013. első negyedév*

Dátum: *2013. április 15.*

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú szerződés teljesítésére készült

Tartalom

Vezetői összefoglaló 2

Az ágazat hazai programjának idősoros monitoringja 4

Otthonteremetést és lakhatást érintő intézkedések 4

Ócsai Szociális Családiház Építési program és a NET program 4

Lakhatási Támogatás 6

Nyugdíjügyek 6

Bányászjáradékosok ügye 6

A közszférában dolgozók kötelező nyugdíjazása 7

Hajléktalanság 8

Családpolitikai intézkedések 13

Népszámlálási adatok 13

Jogszabályi változások 13

Családok, gyermekvállalás támogatása 14

Nevelőszülői hálózat bővítése 15

Roma-politika 21

Népszámlálási adatok - nemzetiségek 21

Társadalmi párbeszéd 21

Gyerekesély és oktatási esélyegyenlőségi programok 22

Foglalkoztatási programok 23

A politikai napirendet tematizáló ügyek 24

Foglalkoztatottság és munkanélküliség hazánkban és az EU-ban 25

Foglalkoztatottság és munkanélküliség hazánkban 25

Növekvő munkanélküliség az Európai Unióban 25

Nemzetközi trendek 26

Adminisztratív rendelkezések 26

Magyary Zoltán program 26

Önkormányzati segély 30
Elemzés 32
Egy lehetséges lakáspolitika irányvonalai közvélemény-kutatásunk fényében 32

Vezetői összefoglaló

2013 első negyedévében számos, a családok életét könnyítő intézkedést jelentett be a kormányzat. Minden családi anyagi helyzetét javítja az idén érvényesülő **rezsicsökkentés**, mely a tavaly év végén bejelentett energia, a földgáz és a távfűtés mellett – egy februári kormánydöntésnek köszönhetően – júliustól kezdődően a víz-, a csatorna-, a szennyvízelvezetési, a szemétszállítási, a palackosgáz- és a kéményseprési díjak csökkentésével is kiegészül. E nagy politikai haszonnal járó lépés mellett a jövőben **számos adminisztratív könnyítés** segíti az örökbe fogadni vágyókat, az otthonteremtési támogatást igénylőket, illetve a gyermekvédelmi és gyámhatósági eljárásokban résztvevőket.

Hosszú várakozás után **elkészült az Ócsai Szociális Családiház Építési program első üteme** és az elemzési időszakban történt meg a kiválasztás a lakópark bérleti jogának használatára is. A pályázatra első körben több mint **ötszázan jelentkeztek, de a feltételeknek még csak a tíz százalékuk sem felet meg**. A problémát az okozta**,** hogy a pályázók nagy része nem devizában adósodott el, vagy nem az ingatlanjára vette fel a banki kölcsönt. A legtöbb pályázó a banki kényszerintézkedésekkel kapcsolatban meghatározott előírásoknak nem felelt meg. Előrejelzésünk szerint a **szociális Családiház-építési szektor imázsa és azon keresztül a kormányzati teljesítmény megítélése tovább romolhat**. A következő problémák merültek fel: 1. **magasak az építési költségek**, a nyolcvan ház 4400 négyzetméterének költsége az infrastruktúra kiépítésével együtt is fajlagosan számolva négyzetméterenként 536 ezer forint, míg ez az ár a devecseri-kolontári vörösiszap-katasztrófa újjáépítésekor, 300 ezer forint volt négyzetméterenként. 2. **Az ellenzék kommunikációjában jól kihasználja** az ócsai építkezés magas árát és lassúságát, ezzel rontva a kormányzati munka megítélését. Ugyanakkor veszélyt rejt magában a **devizahitelesek szegregálása** is, ami a terület gettósódásást eredményezheti.

A **lakhatási támogatás feltételrendszerének bővítését** Czomba Sándor, a Nemzetgazdasági Minisztérium foglalkoztatáspolitikai államtitkára március 20-án jelentette be. A változtatásra szükség is van, mert a Nemzetgazdasági Minisztérium azt szeretné, hogy legalább ezren éljenek a lehetőséggel, és mert az első körben kisebb volt az érdeklődés, mint amire a szaktárca számított. A kabinet minimálisan ezer szerződéskötést szeretne a változtatást követően elérni, amellyel a kormány a foglalkoztatottság növekedését szeretné elérni.

Nagy „port kavart” **a közszférában dolgozók kötelező nyugdíjazása**. A **nyugdíjrendszer**, illetve a megváltozott munkaképességű személyek ellátórendszerének **átalakítása** nagymértékben **érintette a bányász dolgozók társadalombiztosítási kedvezményeit is**. A kormányhatározat értelmében a Kormány megvizsgálja, hogy a bányászok felvetéseinek kezelésére milyen további intézkedések szükségesek. A bányásznyugdíjak rendszere elleni tüntetés kevésbé lépte át a baloldali média ingerküszöbét. Ez köszönhető annak, hogy a

bányászati törtvény módosítása, és a korhatár előtti öregségi nyugdíjak megszüntetése is már egy „lerágott csont”, mely ismét felbukkant a BDSZ[1] demonstrációja kapcsán.

Még soha ekkora figyelem nem irányult **az utcán élő emberek**re, és soha ennyi szereplő nem tevékenykedett ezen a területen, mint az elmúlt 1-2 évben. A Máltai Szeretetszolgálat közlése szerint 2012-2013 telén **a fővárosi közterületeken élő emberek száma látványosan lecsökkent**. A közvélemény és a szociális szakma nyomására a **rendőrök és a közterület-felügyelők nem bírságolták a hajléktalan embereket**, hanem értesítették a **Menhely Alapítvány** huszonnégy órás **diszpécserközpontját**, illetve Budán a Máltai Szeretetszolgálatot, és a szociális munkások a maguk eszközeivel gondoskodtak a segítségre szorulókról. A szolgálat munkatársai a közterületeken plakátok, hirdetőtáblák segítségével ismertették, hogy a járókelők mit tehetnek, ha bajbajutott hajléktalan embert látnak.

Az **Alkotmány módosítása** viszont lehetőséget és veszélyt is rejt magában. Egyrészt **több felelősséget vállal az emberhez méltó lakhatás megteremtésének segítésében**. Másrészt **azonban adott a lehetőség az önkormányzatok számára, hogy rendeletben jogellenessé tegyék az életvitelszerű közterületen tartózkodást**, ami újabb muníciót adhat a hajléktalanság kriminalizálódásától tartó szervezeteknek. A Kormányzat továbbá nem hangsúlyozza kellően az erre a célra fordított támogatását.

A **családpolitikában kulturális és politikai vitát váltottak ki a család definíciójával kapcsolatos rendelkezések,** melyek politikai veszteséget is okozhatnak, ugyanakkor gyakorlati következményekkel valószínűleg nem járnak. Az elmúlt negyedévben ugyanakkor ismét a politikai napirendre kerültek a **gyermekvállalás** ösztönzésével kapcsolatos kérdések, és egy kormányzati bejelentés értelmében **ezt támogató szociálpolitikai intézkedésekre is hamarosan sor kerül**. Szintén ebben az időszakban kezdődött egy olyan **országos kampány, ami az örökbefogadás és a nevelőszülőség népszerűsítését tűzte ki célul, és döntés született arról is, hogy 2014-től a 12 éven aluli gyermekeket családban kell elhelyezni**.

A társadalmi felzárkózás területét új állami vezető, **Kovács Zoltán államtitkár** vezeti február vége óta. Szintén az elmúlt negyedév fejleménye, hogy döntés született a **Cigányügyi Egyeztető Tanács** létrehozásáról, mely egy felsőszintű egyeztető fórumként – melynek a miniszterelnök az elnöke – lehetőséget biztosít a kormányzat cigányság melletti kiállásának demonstrálására. Javíthatja a cigányság foglalkoztatási helyzetét a **szabadvállalkozási zónák létrehozása**, mely a leghátrányosabb térségek felzárkóztatásának egyik eszköze lehet. A gyermekek és fiatalok minden korcsoportját érintő esélyegyenlőségi háló fejlesztésére is sor került az elmúlt időszakban, a **gyerekesély programok** mellett a **középiskolás korúak felzárkóztatására is született pályázati kiírás**. Ugyanakkor **éles kritikák** érték a kormányzatot **az esélyegyenlőségi törvény tervezett módosítása miatt**, mely bizonyos esetekben lehetővé tenné szegregált osztályok elindítását.

[1] Bánya-, Energia-, és Ipari Dolgozók Szakszervezete

Az ágazat hazai programjának idősoros monitoringja

Otthonteremetést és lakhatást érintő intézkedések

Ócsai Szociális Családiház Építési program és a NET program

Az ócsai program szorosan kapcsolódik az Otthonvédelmi Akciótervben meghirdetett programokhoz. Az akcióterv részleteiről már a korábbi negyedéves tanulmányunkban részletesen kitértünk, csak a devizában eladósodottak lehetőségeinek bemutatása céljából térünk ki néhány mondat erejéig a projekt ismertetésére. Az akcióterv keretében a kormányzat egy több pilléres rendszert dolgozott ki. A devizahitelt felvevők eladósodásának megelőzése érdekében az *árfolyamgát rendszer* igénylését az országgyűlés március 26-án, május 31-ig meghosszabbította.

Az árfolyamgát-rendszer keretében egy svájci frankot 180, az eurót 250, a japán jent pedig 2,5 forinton lehet törleszteni legalább három éven át. Szabályozást dolgozott ki a kormányzat az újabb devizahitel felvételére is. Az intézkedéssel azt szeretnék elérni, hogy csak abban az esetben lehessen felvenni devizában hitelt, ha az adós bruttó jövedelme meghaladja a minimálbér 15-szörösét, illetve a jövedelme euróban keletkezik.

A rendszer egy másik eleme a *kamattámogatási program.* Ez a program azoknak az adósoknak nyújt segítséget, akik kilencven napon túl adósodtak el és hajlandók egy kisebb, olcsóbb lakásba költözni. A támogatás 5 évig vehető igénybe, mértéke a futamidő első évében az állampapírhozam 50 százaléka, évente 5 százalékponttal csökken, de a fennálló tőketartozás legfeljebb évi 3,5 százaléka.

Azoknak az adósoknak, akikkel szemben a bank már kényszerintézkedéssel élt, a kvótarendszer adhat több időt. *A kilakoltatási kvótarendszer*, amely 2011 októbere óta létezik, és azt határozza meg, hogy a kilencven napon túl, késedelemben lévő jelzáloghiteles ingatlanoknál, évente hány kilakoltatás történhet meg. Ez a kvótaszám 2011-ben 2 százalék, 2012-ben 3 százalék, 2013-ban 4 százalék, és 2014-ben 5 százalék. A kilakoltatási kvóta minden olyan hitelfelvevőre vonatkozik, akik devizában adósodtak el és az ingatlanjaikat jelzálog terheli. 2015-ben, a jelenlegi szabályozás szerint, megszűnik ez a kvótarendszer.

A Nemzeti Eszközkezelő (NET) lehetőséget nyújt azoknak a családoknak, akik meg felelnek az ingatlanra, hitelre és szociális rászorultságra vonatkozó feltételeknek. A *NET programhoz* csatlakozhatnak mind a deviza, mind a forint alapú jelzálogkölcsön-szerződéssel rendelkező hiteladósok, akár lakásvásárlásra vonatkozó, akár szabad felhasználású kölcsönt vettek fel.

A **NET** beszámolója szerint az elmúlt évi 600 után **2013-ban 10 ezer lakás megvásárlását tervezi** (melyek bérlésére lehetőséget ad a hiteladósok számára). **A programban való részvétel jogosultsági feltételeit a kormány** már több alkalommal **szélesítette**, most február végén fogadta el a kormány azt a minisztériumi előterjesztést, melynek célja egyrészt az,

hogy **felgyorsuljon a NET program** (2014-re feltölthető legyen a 25 ezres ingatlankeret), másrészt pedig hogy a rendszer igazságosabbá váljon. A változtatás értelmében a tavaly törlesztési nehézségekbe került adósok is részt vehetnek a programban, másrészt egységesen 5 millió forinttal megemelik az ingatlanok értékhatárát, harmadrészt 5 évre meghosszabbítják a visszavásárlás lehetséges időtartamát.

Aki már elvesztette ingatlanját, annak az *Ócsai Szociális Családiház Építési program* nyújthat segítséget. A lakópark a fővárostól 25 kilométerre található Ócsa közigazgatási területén, de a város belterületétől négy kilométerre Alsópakony mellett fekszik. Ócsáról a fővárost az óránként induló vonatokkal vagy buszokkal lehet elérni. A szociális lakóparkot egy erre a város magjától elkülönült területre építi a kormányzat. **Veszélyt rejt magában**, hogy a kormányzat a projektet egy a várostól teljesen elkülönülő területen kívánja megvalósítani. Az ilyen területi elkülönítés következménye lehet a **szociálisan rászorulók kirekesztése és stigmatizálása**, és ennek következtében megkezdődhet **a telep gettósódása is.** Problémát jelent az is, hogy nem lehet tudni, mikor folytatódik a lakásépítési projekt, mikorra épülhet fel mind az ötszáz otthon, a hozzá tartozó közösségi házzal és az egyéb intézményekkel. A beköltözők havi 16 800, 19 500, és 21 100 forintot fizetnek – lakásmérettől függően – bérleti díjként. A Máltai szeretetszolgálat munkatársai pedig legalább két évig segítik a szociális lakóparkba költözőket.

Az első ütemben elkészült nyolcvan lakás használatára 588 pályázat érkezett be, de ezek közül csak húsz felelt meg a kormányrendeletben meghatározottaknak.

2013. január 15-től benyújtott a pályázatokat március 25-ig bírálta el a bizottság. A pályázatra az jelentkezhetett, akiknek 2011. október 1. és 2012. november 30. között kényszerintézkedésre jelölték ingatlanjukat, melyet a bank 2009. december 30-át megelőzően jelzáloggal terhelte, illetve a házuk értéke nem haladja meg Budapesten és megyei jogú városban a 25 millió, egyéb településen a 20 millió forintot, továbbá a háztartásban legalább egy 25 év alatti fiatal él.

A projektek kapcsán kialakult viták főként politikai jellegűek, miszerint a projekt túl kevés segítséget nyújt, és azt is későn adja. Az LMP-s Vágó Gábor szerint az ócsai szociális bérlakás program nem hatékony, csak egy nagyon szűk rétegre koncentrál. Az MSZP-s Simon Gábor szerint „nem nyolcvan, hanem száznegyven-ezer család képtelen hiteleinek törlesztéseire", véleménye szerint a lakóparkra költött hatmilliárd forintból 1200 lakótelepi lakást lehetett volna venni. – Véleményünk szerint a szocialisták megnyilvánulása a témában – a 2010-es kormányváltás után három évvel – sem tűnik túl hitelesnek, hatásos fegyvernek bizonyulhat ellenük – a jelenlegi kormányzati munka továbbfolytatása mellet – még mindig az „elmúlt nyolc év"-ezés, azaz **a korábbi teljesítményük számonkérése**. A jobbik szerint a kormány a devizahitelesek szegregálására törekszik, mert a semmi közepén építi a lakóparkot.

A kormányzat álláspontja szerint sem a legolcsóbb megoldást keresték a családiház projekt kivitelezésekor. A program célja az időtállóság és a fenntarthatóság, ár-érték arányában legmegfelelőbb lakópark kialakítása volt. A projekt költségeit növeli, hogy tereprendezésre,

közművesítésre, útépítésre is szükség volt, azonban ez munkát adott az embereknek, az államnak pedig adóbevételt jelentett.

Lakhatási Támogatás

A lakhatási támogatás a lakóhelyüktől messze dolgozóknak nyújt segítséget. A támogatást 2012 októberétől vehetik igénybe azok a lakhelyüktől messze dogozók, akiknek az állandó lakhelye és a munkahelye között legalább 100 km van, és/vagy a munkába járás meghaladja a 6 órát. Ez az időkorlát egy most életbe lépő változtatatással 5 órára csökken. Mindemellett az is egyszerűsítés, hogy a kérelem a foglalkoztatás megkezdését megelőzően és annak megkezdését követő 30 napon belül is benyújtható lesz a munkaügyi kirendeltséghez.

A minisztérium tervei szerint változik az is, hogy az eddigi utófinanszírozás helyett megteremtik a jövőben az előfinanszírozás lehetőségét is. Erre szükség is volt, hiszen egy átlagos munkanélküli 16 hónapig keres állást, és nincs olyan megtakarítása, mellyel a költözést, és az utazást finanszírozni tudja. Továbbá a közfoglalkoztatásban résztvevő pályázóknak nem kell megfelelniük annak a feltételnek, hogy legalább három hónapja nyilvántartott álláskeresők legyenek.

Meglátásunk szerint ezen akciók sikeressége **nagyban múlhat a rendszer „alsóbb szereplőin”** az önkormányzatokon és az álltaluk fenntartott szociális intézményeken. Az említett intézmények **ez irányú sikertelensége**, az ezen keresztüli **kormányzati munka választói megítélését nagyban rontja**. A probléma a következő: a szakma önkormányzati fenntartású szerveinek véleménye szerint, mind az *Otthonvédelmi Akcióterv, a* Szociális Családiház-építési program, illetve a lakhatási támogatás tekintetében is **kevés információ jut el ezen alsóbb szintekre.** Továbbá az önkormányzati fenntartási intézmények a személyes kapcsolattartást, és az információhoz jutást is hiányolják az ágazati minisztériumtól. Egy vidéki városban **ezek az intézmények állnak a legközelebb** a célcsoportba tartozó emberekhez.

Nyugdíjügyek

Bányászjáradékosok ügye

Demonstráltak a **Bánya-, Energia-, és Ipari Dolgozók (és a BDSZ[2]),** mert úgy gondolták, hogy rájuk nézve korábban hátrányosan módosította az országgyűlés a bányászokat érintő nyugdíjszabályokat. A feszültséget az okozta, hogy a korábban elfogadott **2011. évi CLXVII. törvény[3]** szerint 2012. január 1-től már nem állapítható meg korhatár előtti öregségi nyugdíj. A 150/1991 (XII. 4.) Korm. rendelet 2012. január 1-jével megszűnt. A bányásznyugdíjat

[2] Bánya-, Energia-, és Ipari Dolgozók Szakszervezete

[3] 2011. évi CLXVII. törvényt a korhatár előtti öregségi nyugdíjak megszüntetéséről, a korhatár előtti ellátásról és a szolgálati járandóságról

(átmeneti bányászjáradék), a bányászatról szóló 1993. évi XLVIII.[4] törvényben szabályozza. Azonban a szén külfejtéses térségre vonatkozó szabályozása már nem került be a bányászati törvénybe. Ennek következtében csak a földalatti munkakörben, szolgálati idővel rendelkező munkavállaló jogosult átmeneti bányászjáradékra.

A BDSZ elnökének véleménye szerint a külfejtésnél dolgozók egészségét a 300 méteres nyílt mélység is csakúgy károsítja, mint a földalatti bánya. Követelik továbbá a kedvező nyugdíjszámítás rendszerének visszaállítását, mely a 15 évnél többet föld alatt dolgozók esetében, ha a nyugdíjuk alacsonyabb összegben lett megállapítva, mint az átlagos bányásznyugdíj, akkor a rájuk nézve kedvezőbb nyugdíjszámítást alkalmazzák, illetve hogy a III. rokkantsági osztályba átsoroltak kapják vissza eredeti járandóságukat.

A kormány álláspontja szerint csak az kaphat bányászjáradékot, aki föld alatt – bányában – és nem külszíni fejtésben dolgozott meghatározott időt. A külszíni fejtésben dolgozók csak egészségkárosodásuk esetén jogosultak általános szabályok alapján rokkantsági ellátásra. Pozitív hírnek tekinthető, hogy a bányászok egészségkárosodási járadéka, továbbá az átmeneti bányászjáradék a mindenkori nyugdíjemeléssel azonos mértékben, idén januártól 5,2%-kal emelkedett.

A közszférában dolgozók kötelező nyugdíjazása

A nemzetgazdasági miniszter tavaly júniusban jelentette be, hogy a kormányzat körülbelül 20 milliárd forintos megtakarítást remél attól az intézkedéstől, hogy a közszféra munkavállalóira is elrendeli a kényszernyugdíjazást. A központi költségvetésről szóló törvény megalapozásával összefüggő **törvény bizonyos elemeit kifogásolta Szabó Máté omdusman**, ugyanis szerinte **komoly alkotmányos aggályokat vet fel** a „munka és a foglalkozás szabad megválasztásához való jog, az egyenlő bánásmód követelményével, illetve az élet, az egészségvédelem és a közművelődés feltételei biztosításának állami kötelezettségével összefüggésben”.

Szabó Máté szerint a munkavállalási és finanszírozási szabályok ilyen átalakítása oda vezethet, hogy egyes „speciális szakismereteket igénylő közintézményekben”, így egyes egészségügyi, igazságszolgáltatási és közoktatási intézményekben az állampolgárok „nem részesülhetnek a haladéktalanul szükséges, szakmailag indokolt, legmagasabb szintű” ellátásban. Az intézmények nem tudják pótolni a legmagasabb tudással és szakértelemmel rendelkező nyugdíjas munkavállalókat. Az oktatás területén a kötelező nyugdíjazás 3700 pedagógust, míg az egészségügy területén 2100 nyugdíjas korú közalkalmazottat érint. A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ abban az esetben igényli a nyugdíjas korú munkavállalóinak továbbfoglalkoztatását, ha a pedagógus szakértelme pótolhatatlan, és elbocsátásuk esetében hiányuk fennakadást okozna a feladatellátásban. Nyilvánvalóan a kormány intézkedése nem arra irányult, hogy működésképtelenné tegye a szociális,

[4] 1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról

egészségügyi, oktatási intézményeinek működését, de az alapvető jogi biztos jelentése kapcsán **2013 januárjára az ellenzék és a baloldali média jelentősen ilyen irányba tematizálta a közhangulatot.**

A kormány a közszférában dolgozók kötelező nyugdíjazásáról a 2012. december 29-én elfogadott kormányhatározatban már pontosította a kötelező nyugdíjazottak körét, és meghatározta a tovább foglalkoztathatók körét is. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának szociálpolitikáért felelős helyettes államtitkára 2013 januárjában egy videó-interjúban ismertetett álláspontja szerint, azoknak a közszférában dolgozóknak, akik elérték az öregségi nyugdíjkorhatárt és megfelelő szolgálati idővel rendelkeznek, a munkaviszonyát meg kell szüntetni. Az intézkedés alóli egyedi mentességről a kormány dönt, azonban a kettős juttatást, vagyis a nyugdíj és fizetés egyidejű folyósítását tiltják, ugyanakkor a továbbra is a közszférában dolgozó nyugdíjas korú munkavállalók fizetését oly módon rendezik, hogy semmiképp se keressenek kevesebbet, mint amikor két helyről kapták a juttatást. A kettős finanszírozás tilalma minden közszférában foglalkoztatott, nyugdíj ellátásban részesülőre vonatkozik. Az érintetteknek április 30-ig dönteniük kell arról, hogy az ellátásukat vagy a munkabérük folyósítását kérik.

A rendelet nem vonatkozik a központi költségvetési szervként működő felsőoktatási intézményekben oktatói, tanári vagy tudományos kutatói munkakörben foglalkoztatott személyekre, illetve az önkormányzatok által fenntartott intézményekre sem. Az állami fenntartású intézményeknél a továbbfoglalkoztatásról, egyedi mentességről a kormány dönt. Az önkormányzatok továbbra is maguk dönthetnek, hogy továbbra is foglalkoztatják-e az öregségi nyugdíjat betöltő munkavállalóikat. **Kínos helyzetbe került a minisztérium**, mikor arra utasította a tárcához tartozó intézményvezetőket, hogy az elbocsátásoknál **ne hivatkozzanak a kormányrendeletre és csak a nyugdíjazás tényét állapítsák meg.** A közalkalmazotti felmentésekben „kifejezetten kerülni kell" a kormányhatározatra való „tételes vagy tartalmi hivatkozásokat" és „a felmentés indokaként kizárólag a közalkalmazott nyugdíjazásának tényét kell megjelölni" – állt a kiadott utasításban. Az utasítást a minisztérium rosszul tálalta, és ezt a baloldali média ki is használta.

Hajléktalanság

Az alaptörvény negyedik módosításával kapcsolatban újra felerősödött, az a főként balliberális gondolkodókhoz köthető kommunikációs panel, mely szerint a kormány önmagában a hajléktalanságot és szegénységet bünteti, és szerinte hajléktalannak és szegénynek lenni bűn. Itt tér vissza az előző negyedéves összefoglalóban említett felmérés, mely eredménye szerint a kormány megítélése szempontjából döntő fontosságú lehet a lakosság körében, hogy hosszú távon a kormány rendészeti vagy szociális kérdésként kezeli-e a hajléktalanságot.

Az Alaptörvény XXII. cikke kimondja, hogy:

(1) Magyarország törekszik arra, hogy az emberhez méltó lakhatás feltételeit és a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést mindenki számára biztosítsa.

(2) Az emberhez méltó lakhatás feltételeinek a megteremtését az állam és a helyi önkormányzatok azzal is segítik, hogy törekszenek valamennyi hajlék nélkül élő személy számára szállást biztosítani.

(3) Törvény vagy helyi önkormányzat rendelete a közrend, a közbiztonság, a közegészség és a kulturális értékek védelme érdekében, a közterület meghatározott részére vonatkozóan jogellenessé minősítheti az életvitelszerűen megvalósuló közterületi tartózkodást.

Eszerint egy **kétpólusú megközelítés** rajzolódik ki, amely **a lakhatás szempontjából közelíti meg a hajléktalanságot, ugyanakkor teret ad az önkormányzatoknak az életvitelszerűen megvalósuló közterületi tartózkodás jogellenességének megállapítására**. Ez az önkormányzatok felé tereli a probléma megoldásának lehetőségeit, és településtől függően jóformán szabad kezet ad hajléktalan személyek kriminalizálására.

Szabó Máté alapjogi biztos is nyilatkozatot tett arról, hogy a módosítás elfogadása a hajléktalanság kriminalizálásának az alaptörvénybe emelését jelentené. A biztos megállapítása szerint ez alkalmatlan a problémák megoldására, és felmerül, hogy „a kiegészítés összhangban van-e általános jogelvekkel". Az Európai Bizottság vizsgálja az Alaptörvényt, amelynek eredménye áprilisra várható, és az Európai Parlament április 17-i plenáris ülésén fog foglalkozni Magyarországgal. Martin Schulznak, az Európai Parlament elnökének nyilatkozata alapján jogi értelemben nagyon nehéz bizonyítani azt, hogy egy tagállam megsérti-e az uniós alapértékeket, és jelenleg ehhez nem is lát elegendő bizonyítékot. Így valószínűleg politikai vita várható a kérdésben, a felszólaló európai pártok képviselőinek véleménye fog visszhangozni.

A kormány intézkedései a szociális kérdésként való kezelés irányába is mutatnak, ezt támasztja alá az év egyik első bejelentése, a február 28-án lezárult TÁMOP 5.3.3.-12/1 pályázat. „**Az utcán élő hajléktalan személyek visszailleszkedésének, foglalkoztathatóságának elősegítése, sikeres munkaerő-piaci integrációjának megalapozása" című pályázatra az Új Széchenyi Terv 917 milliós forrást biztosított**. A pályázat a közép-magyarországi régióban 58 millió forinttal, konvergencia régiókban 859 millió forinttal dotálja a hajléktalan-ellátásban működő szervezeteket. A projektre jelentkező szervezetek 8-140 millió Ft közötti összegre pályázhatnak és tenderenként a vállalt céljukat 10 és 150 közötti hajléktalan érdekében kell véghezvinni. Februárban tartott szakmai tárgyalást Asztalosné Zupcsák Erika, az EMMI szociálpolitikáért felelős helyettes államtitkára a hajléktalan ellátás résztvevői számára. A szakmai napon részt vettek az ellátásban közreműködő önkormányzati, szakmai, civil-, és egyházi szervezetek. Megítélésünk szerint **nem kapott elég hangsúlyt a kormány támogatása és álláspontja**, így a korábbi

nyilatkozatok alapján könnyen figyelmen kívül hagyható. Az ellenzék számára tematizálási lehetőséget és támadási felületet ad.

Ezt támasztja alá a **pályázat meghirdetése után két héttel** tartott házfoglaló akció a Fővárosban. **Aktivisták foglaltak el egy üresen álló VII. kerületi épületet** a Csányi utcában, követelve a rendészeti eszközök és tömegszállók helyett kiterjedt szociális bérlakás rendszert, és a lakáshoz való jog törvénybe foglalását és érvényesítését. A Város Mindenkié csoport is támogatta a megmozdulókat és ismét nyilatkozatot tett. A csoport fő feladatának a hajléktalan emberek jog- és érdekvédelmét tartja, illetve társadalmi változásokat akarnak elindítani a hajléktalanság felszámolása ellen. Álláspontjuk szerint, ha a lakáshoz való jogot törvénybe foglalnák, az egyben azt is jelenté, hogy a hatóságok nem lakoltathatnának ki senkit anélkül, hogy a megfelelő színvonalú elhelyezéséről gondoskodnának. Továbbá meglátásuk szerint ezzel az állam nem ingyen lakást folyósítana a rászorultak részére, hanem olyan intézményrendszer kiépítését valósítaná meg, amellyel a nehéz helyzetbe jutott embereknek kiutat teremtene. Az akció keretében a csoport aktivistái tovább erősítették az „állam rossz gazda" elgondolást, mivel elmondásuk szerint a VII. és VIII. kerületben több önkormányzati lakás is kiadatlanul áll. Az illetékességi körök összemosásával az elsősorban önkormányzatokhoz tartozó bérlakás ügyet rávetítik nemcsak a Fővárosra, hanem a Kormány megítélésére is. Továbbá figyelmen kívül hagyja, hogy a lakhatáshoz való jog eddig sem szerepelt az Alkotmányban, nem volt alapjog az elmúlt 23 évben sem és a jelenlegi Alaptörvény annyiban előrelépést tett, hogy a szándékot rögzíti a lakhatás megoldása érdekében. **Az ellenzék arra készül, hogy a választásokig napirenden tartsa a kérdést, különböző civil szervezetekkel és aktivistákkal bástyázva körül magát.**

2013 első negyedéve a hajléktalanokat érintő krízis időszakba esett, amely április 30-ig tart. A Menhely Alapítvány januári sajtóközleménye szerint a budapesti éjjeli menedékhelyek férőhely kihasználtsága 90 százalékos volt.

A Menhely Alapítvány felmérése szerint az előző év azonos időszakához képest **naponta háromszáz emberrel többen vettek igénybe éjjeli menedékhelyeket a fővárosban**, de a megnövelt férőhelyszám miatt az ellátás eddig nem okozott problémát. Hozzávetőleg 100 százalékos feltöltöttséggel üzemeltek a hajléktalan átmeneti szállások Budapesten, amelyeken szállásdíj ellenében lehet tartózkodni hosszabb ideig. Az átmeneti szállásokon is növekedett a férőhelyek száma. A krízisidőszakban ötezer rászorulónak nyújtottak segítséget ezek a szállások.[5]

A hajléktalanság legszembetűnőbb megnyilvánulása az átlagember számára – bár a probléma sokkal összetettebb ennél – az utcai hajléktalanság. **Amit pontosan tudunk, az az**, hogy 2013. I. negyedévében **hány férőhely van a hajléktalanellátó intézményekben**. A rendelkezésre álló adatok szerint több ezer hajléktalan ember él ma hazánkban, ennek

[5] http://www.menhely.hu/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=12&Itemid=103

körülbelül a fele Budapesten, de hogy pontosan mennyi, azt senki sem tudja. **A magyarországi hajléktalan személyek számának megbecsülése nehéz feladat**, így lehetséges, hogy egészen eltérő adatokat – kilencezertől harmincezerig – találunk a hajléktalanok számára vonatkozóan. Ezért azt sem tudjuk pontosan felmérni, hogy az elmúlt néhány év alatt milyen nagyságban gyarapodott a hajléktalanok száma. De a szociális ellátást végző szervezetek egy részének talán nem is érdeke, hogy legyen pontos statisztika, hiszen akkor csak egy határig tud támogatást igényelni és felhasználni. **A pontosabb adatok megléte elengedhetetlen,** hiszen **az ellátórendszer átalakításához először tudni kell, hogy hány valódi rászoruló van Magyarországon**.

A Február Harmadika Munkacsoport éves országos kérdőíves hajléktalan adatfelvétele[6] szerint országosan egy időben 10700 otthontalan embernek nyújtanak szállást a hajléktalan-ellátók.

Hivatalosan engedélyezett hajléktalan férőhelyek száma 2012 december			
Település	Átmeneti szálló	Éjjeli menedékhely	Együtt
Budapest	3000	2500	5500
Vidék	2600	2600	5200
Országos összesen	5600	5100	**10700**

1. ábra: Hivatalosan engedélyezett hajléktalan férőhelyek száma, 2012. december. Forrás: Menhely Alapítvány

A kérdőíves adatfelvételen **a szállókkal, vagy az utcai szolgálatokkal kapcsolatban álló hajléktalan ellátók ügyfelei szerepeltek.** A 2013. február 3-án szállásokon alvók közül Budapesten 64 százalékuk, a vidéki szálláson alvók 74 százaléka válaszolt önként a kérdésekre, összesen tehát 9793 fő. A felmérés szerint Budapesten a válaszadók közül 1057 ember élt fedél nélkül, a válaszadók 75 százaléka, 3133 ember, pedig valamelyik szálláson lakott. Vidéken a válaszadók közül 2030 ember élt fedél nélkül és 64 százalékuk lakott szállásokon, azaz 3540 ember.

[6] http://www.menhely.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=32&Itemid=37

Válaszadó **közterületen élő fedél nélküliek** száma						
február 3-án						
Település	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Budapest	1189	1360	1252	1150	876	1057
Vidéki városok	1376	1502	1816	1720	1463	2030
Országos összesen	2565	2862	3068	2870	2339	3087
Február Harmadika Munkacsoport 2013						

2. ábra: Válaszadó közterületen élő fedél nélküliek száma. 2012. február 3. Forrás: Menhely Alapítvány

A 2013. február 3-i kérdőíves felmérésben 53 vidéki város hajléktalanellátó szervezete vett részt. A **válaszadó fedél nélküliek**, vagyis azok, akik éjszakáikat közterületen, a szabad ég alatt vagy valamilyen nem lakhatást szolgáló zugban töltik, **kétharmaduk vidéken él**. Miközben Budapesten hullámzóan stagnál a közterületen fellelhető emberek száma 1000-1200 fő között, addig vidéken évek óta emelkedik ez a szám. A gyorsjelentésből kitűnik, hogy a válaszadók száma közelíti az országos szálláshelyek számát. Vagyis 90-100 százalékos férőhely telítettségű időszakban a Fővárosi 5500 férőhelyre így is jutott minimum 1000 ember, aki az utcán volt fedél nélkül. Vidéken rosszabb a helyzet, az összes válaszadó létszáma 5570, ez meghaladta az összes férőhely számát, amely hivatalosan 5200 fő.

Bár a férőhely telítettség városonként változó, így is több száz embernek elviekben sem lett volna lehetősége szállást kapni. Budapesten a fedél nélküliek száma a szállásokon lakók számának 33 százaléka. Ez az arány a vidéki nagyvárosokban a legrosszabb, Pécsett 142 százalék, Szolnokon 123 százalék, Gyulán és Szekszárdon 106 százalék Székesfehérváron 103 százalék, Salgótarjánban pedig 100 százalék. A Február Harmadika Munkacsoport felhívja a figyelmet arra a tendenciára, mely szerint **a hajléktalanság nem csak Budapest problémája**. **Erre adott válaszként is lehet értelmezni az Új Széchényi Terv pályázatát**, **mely a Közép-Magyarországi régióra csupán 58 millió forint támogatást tervez, míg konvergencia régiókra 859 millió forintot.**

A pályázat február 28-án zárult, a TÁMOP 5.3.3.-12/1 Konvergencia régiókból beérkezett 12 darab pályázat, összesen 683 313 534 forint támogatási igénnyel, valamint a közép-magyarországi régióból 3 darab pályázat, összesen 112 454 041 forint támogatási igénnyel. A pályázatok nem kerültek még elbírálásra, a részvételi szám átlagosnak mondható a TÁMOP 5.3. kategóriában.

A hajléktalan-ellátás országos szinten főként civil és egyházi szervezeteket érint, hagyományosan azért, mert az önkormányzatok szerződéses formában látják el a törvény által előírt ellátási kötelezettségüket. Így a pályázók köre nagyrészt a non-profit szektorból kerülhetett ki. A kormányzat és a non-profit szféra kapcsolatára az is jellemző, hogy a szociális szakemberek elvárásként tekintenek az állami támogatásra, ami részben jogos,

hiszen állami feladatot látnak el, de a tevékenységükkel jogosultságot szereznek pályázati forrásokhoz is, amelynek eredményeit saját maguknak könyvelik el. Így az állami támogatás ténye háttérbe szorul a gyakorlati megvalósítással szemben.

Családpolitikai intézkedések

Népszámlálási adatok

A 2011-es népszámlálás március végén nyilvánosságra hozott adatai[7] alapján 2011 októberében **az ország népessége 9 937 628 fő** volt, ami 261 ezer fős csökkenést jelent a 2011-es népszámlálás adataihoz képest. Az elmúlt 10 évben továbbá folytatódott az a folyamat, miszerint egyre **csökken a házasságot kötők száma** is. Ez egyrészt az élettársi kapcsolatok növekvő arányának, másrészt viszont a hajadon nők és nőtlen férfiak arányának növekedésének köszönhető. A házasságkötésekre továbbá egyre később kerül sor: 2011-ben a 30 év alatti férfiaknak csupán 5%-a volt házas (2001-ben 15%), a 30 év alatti nőknek pedig csak 12%-a volt férjnél (2001-ben 30%). Most is érvényes volt az az összefüggés, hogy az élettársi kapcsolatban élő nők kevesebb gyermeket szülnek, mint a házasságban élők: 2011-ben száz termékeny korú (15-49 éves), házasságban élő nő átlagosan 179, míg száz élettársi kapcsolatban élő nő 120 gyermeket szült. **Az élettársi kapcsolatok száma 2011-ben megközelítette a 405 ezret**. A családok száma 5%-kal csökkent a 10 évvel ezelőtti adatokhoz képest, és az egy szülő gyermekkel típusú családok száma 537 ezer volt. A családok legnagyobb csoportját (36%-át) az egygyermekesek alkotják, ám ettől a gyermek nélküli családok aránya is csak alig marad el. A családok ötöde kétgyermekes, a három vagy annál több gyermeket nevelő családok aránya pedig 8% volt. A gyermekes családok felében egy, harmadában kettő gyermeket neveltek, az ennél több gyermekes családok aránya a gyermekeseken belül 12% volt.

Jogszabályi változások

A negyedik alaptörvény-módosítás a következőképpen módosította a család fogalmát: „Magyarország védi **a házasság intézményét mint férfi és nő között**, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. **A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony**."

Tavaly decemberben az Alkotmánybíróság már megsemmisítette (II/3012/2012. (XII.17.) AB határozatában) a családvédelmi törvény hasonló irányultságú család definícióját, ugyanis az szerinte indokolatlanul szűkítette a család fogalmát. E definíció alkotmányos szintre emelésével a jogalkotó olyan **kulturális, politikai vitát generált, ami politikai hátránnyá konvertálódhat.** Mindemellett **nem veszi figyelembe a valós és megváltozott életviszonyokat**, azt, hogy folyamatosan növekvő arányban vannak jelen az élettársi

[7] http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_orsz_2011.pdf

kapcsolatban élők, akiket bizonyos esetekben ez a módosítás kizárhat a család fogalmából. Ugyanakkor nincs tudomásunk ebből a módosításból fakadó további, gyakorlati következményekről.

Nem járt jogszabály-módosítással mindazonáltal az **AB februári határozata** (3046/2013. (II. 28.) AB határozat), mely az alapjogi biztos által **kifogásolt köznevelési törvényi passzusokat nem találta alaptörvény-ellenesnek**. Egyrészt a testület megállapítása szerint nem alaptörvény-ellenes a jövőre életbe lépő 3 évtől **kötelező óvodáztatás**, ugyanis az alaptörvény a szülő jogai mellett arról is rendelkezik, hogy kötelező gyermekeit taníttatni. A testület szerint továbbá az sem ellentétes az alaptörvénnyel, hogy az óvoda vezetője, illetve egy **szakértői bizottság dönti el, iskolaérett-e egy gyermek**, mivel ez a bírák szerint alapvetően szakmai kérdés. Az AB végül azt az ombudsmani kifogást sem találta megalapozottnak, miszerint alaptörvény-ellenes lenne az, hogy **a rendőröknek joguk van bekísérni az igazgatóhoz az iskolából igazolatlanul hiányzó diákokat**, hiszen a tankötelezettség nem kizárólag a tanuló és a szülő magánügye, hanem abban az államnak is van felelőssége.

Családok, gyermekvállalás támogatása

Az összes parlamenti frakcióvezető által aláírásra került az a nyilatkozat, melyet a Három Királyfi, Három Királylány Mozgalom adott ki januárban. A nyilatkozat **célja, hogy a tervezett gyermekek megszületését elősegítse**. Ezzel kapcsolatban a frakcióvezetők írásban nyilatkoztak arról, hogy kormányon és ellenzékben is támogatni fogják a népesség növelését célzó javaslatokat, továbbá támogatják a gyermekvállalást ösztönző adórendszert és a fiatalokat lakhatási gondjaik megoldásában.

Ezt követően **márciusban jelentette be a kormányzat, hogy olyan szociálpolitikai intézkedések bevezetését tervezi, melyek elsősorban a diplomás nők gyermek- és munkavállalását segítenék elő**. A tervezett, még be nem jelentett, intézkedések kidolgozásában a Népesedési Kerekasztal és az említett mozgalom voltak a kormányzat segítségére. A mozgalom vezetője azzal indokolta a **középosztálybeliek** mint elsődleges célcsoport megválasztását, mert ők **az a társadalmi csoport, akikre leginkább igaz, hogy nem születnek meg a tervezett** és várt **gyermekek**.

Idén is átadásra került a **Családbarát munkahely díj**, melyet 23 pályázó szervezet nyert el. A címet a családbarát módon működő kis,- közép- és nagyvállalatok, költségvetési szervek nyerhetik el. Szintén ebben az időszakban került meghirdetésre továbbá az a **családbarát programok megvalósítására kiírt pályázat**, amire olyan civil és egyházi szervezetek jelentkezését várják, melyek a családi és házas életre való felkészülést célzó programokat, képzéseket szerveznének.

Nevelőszülői hálózat bővítése

Az Ágota Alapítvány által indított **országos kampánysorozat** hívja fel a figyelmet az **örökbefogadás és nevelőszülőség fontosságára**, mely kezdeményezés mögött áll a Szociális és Családügyi Államtitkárság támogatása is. A kampány programsorozata 2013. május 31-ig tart, célja a nevelőszülővé válás segítése, társadalmi elfogadottságának növelése, a program során pedig részletes tájékoztatást adnak a Nevelőszülői Hálózat működéséről és támogatásáról, a nevelőszülői képzésről is. A programsorozat a fővárosban és megyeszékhelyeken megrendezett konferenciákat is tartalmaz, ahol szakemberek tájékoztatják az érdeklődőket. Az örökbefogadás és nevelőszülőség hangsúlyozása mellett a kampány során arra is hangsúlyt fektetnek, hogy **a terhesség megszakítás helyett az örökbefogadást népszerűsítsék**. Az elmúlt évek tendenciái azt mutatják, hogy több ezer beavatkozással csökkent az abortuszok száma: míg 2010-ben 40 ezer abortuszt hajtottak végre, 2012-ben 36 ezret.

Soltész Miklós államtitkár januárban jelentette be, hogy a folyamatosan nő a nevelőszülőknél elhelyezett gyermekek száma. A gyermekvédelmi rendszer hagyománya volt a családból kiemelt gyerekek nevelőotthoni elhelyezése. Ezzel megy szembe a jelenlegi tervezet, mely szerint **2014 januárjától a 12 évesnél fiatalabbakat a Nevelőszülői Hálózaton keresztül szeretnék családokhoz elhelyezni.** A szakállamtitkárság azzal érvel a családi elhelyezés mellett, hogy bizonyítottan jobb helyzetben vannak azok a gyerekek, akik nevelőszülőknél élnek, és lényegesen nem különböznek lehetőségeik a saját családban nevelkedő társaiktól. A Nevelőszülői Hálózat befogadó szülő hiánnyal küzd, és **bár a nevelőszülőknél elhelyezettek száma nőtt az elmúlt években, azonban országos szinten aránytalanságok alakultak ki**, ahogy azt az MTA GYEP 2010-es nevelőszülői kutatása is kimutatta. Az alábbiakban e tanulmányból vett táblázatokkal szemléltetjük a területi aránytalanságokat.

Az egyes területi gyermekvédelmi szakszolgálatoknál elhelyezett gyermekek megoszlása gondozási hely és megyék szerint, 2007. december 31. –én (%)

	Gyermekotthon	Nevelőszülő	Apolást, gondozást nyújtó int.	összesen
Budapest	**70.3**	27.9	1.9	100
Baranya	34.8	**63.5**	1.7	100
Bács-Kiskun	25.7	**72.3**	2.0	100
Békés	46.7	49.6	**3.7**	100
B-A-Z	36.2	**62.0**	1.8	100
Csongrád	32.1	**66.1**	1.8	100
Fejér	48.6	49.9	1.5	100
Gy-M-S	**68.9**	29.5	1.6	100
Hajdú-Bihar	49.6	48.4	2.0	100
Heves	50.2	49.8	0.0	100
Komárom-Esztergom	**66.1**	31.0	**2.9**	100
Nógrád	60.1	37.6	2.2	100
Pest	22.7	**74.9**	2.4	100
Somogy	48.0	52.0	0.0	100
Szabolcs-Szatmár	40.6	57.0	2.4	100
Jász-Nagykun-Szolnok	38.4	**58.6**	**3.0**	100
Tolna	44.2	**54.7**	1.1	100
Vas	**59.6**	39.4	1.0	100
Veszprém	41.7	**57.4**	0.9	100
Zala	**62.6**	34.6	**2.8**	100

3. ábra: Az egyes területi gyermekvédelmi szakszolgálatoknál elhelyezett gyermekek megoszlása gondozási hely és megyék szerint, 2007. december 31. Forrás: MTA GYEP

Budapest, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Vas és Zala megyében ötven százaléknál magasabb a gyermekotthonokban elhelyezett gyermekek aránya. Az adatok szerint látszik, hogy az egyes megyékben visszaszorultak gyermekotthoni ellátások a nevelőszülőség elterjedésével, és az is látszik, hogy hol van szükség a nevelőszülői hálózat fejlesztésére. Országosan 37 nevelőszülői hálózat működött 2009-ben, ez a szám azóta emelkedett, vegyes fenntartású, önkormányzati, civil és egyházi szervezetek működnek. A hálózat működtetői között vannak olyan szereplők is, akik plusz szolgáltatásokat is nyújtanak a nevelőszülők támogatására.

	önkormányzati	civil	egyházi
Budapest	2	2	1
Baranya	1		
Bács-Kiskun	1	1	
Békés	1	1	
BAZ	1		
Csongrád	2		
Fejér	1		
GyMS	1		
Hajdú-Bihar	1		
Heves	1		
Komárom-Esztergom	1		
Nógrád	1		
Pest	1	3	1
Somogy	1	1	1
Szabolcs-Szatmár	2		
Jász-Nagykun-Szolnok	1		
Tolna	1		
Vas	1	1	
Veszprém	1		
Zala	3		

4. ábra: A gyermekvédelmi szakszolgálatok száma megyénként és fenntartó szerint, 2007. december 31. Forrás: MTA GYEP

A nevelőszülők száma megyénként, fenntartó és státusz szerint

	önkormányzati		civil		egyházi	
	hivatásos	hagyomá-nyos	hivatásos	hagyomá-nyos	hivatásos	hagyomá-nyos
Bp	48	247	2	6		38
Baranya	23	179		-		
Bács-Kiskun	0	379	12	1		
Békés	13	106	12			
BAZ	54	421				
Csongrád	18	223				
Fejér	6	181				
GyMS	14	55				
Hajdu-Bihar	27	226				
Heves	12	85				
Komárom-Esztergom	4	68				
Nógrád	5	73				
Pest	39	523	1	376		179
Somogy	11	259		10		7
Szabolcs-Szatmár	0	653				
Jász-Nagykun-Szolnok	11	187				
Tolna	6	160				
Vas	5	55	13			
Veszprém	19	101				
Zala	6	88				

5. ábra: A nevelőszülők száma megyénként, fenntartó és státusz szerint, 2007. december 31. Forrás: MTA GYEP

Kormányzati döntés született arról is, hogy **2014. január 1-jétől a nevelőszülők** – az új jogviszony szerint befogadószülők – **foglalkoztatotti jogviszonyba kerülnek. Ez az intézkedés a tárca várakozásai szerint a hivatás társadalmi megbecsültségét is erősíteni fogja**. Az

EMMI közlése szerint ma hazánkban **5600 nevelőszülőből mintegy 3200-nak nincs társadalombiztosítási jogviszonya.**

Pozitív folyamat elindításának a lehetősége volt az országos kampány, amely tervezett változások előmunkálataként értelmezhető. Ilyen **hosszú előkészítési időszak kedvez a szakmai kérdések előzetes rendezésének**, és lehetőséget ad arra, hogy a Kormány kompetenciáját megmutassa. Korábbi kutatási tapasztalatokra is épít ez a kormányzati döntés, mely szerint a nevelőszülői családok képesek a náluk nevelkedő gyerekek vonatkozásában megszakítani a szegénység és esélyegyenlőtlenség újratermelődését.

A hálózat bővítésével kapcsolatban felmerült a nevelőszülők képzésének bővítési igénye is. A 3 év alatti tartósan beteg vagy fogyatékossággal élő gyerek nevelése többlet feladatokkal jár, ők azok a gyerekek, akiknek örökbefogadásra a legkevesebb az esélyük, ahogy a nevelőszülők között is kevés vállal tartós vagy fogyatékossággal élő gyereket. Így a nevelőszülőknek biztosított képzés és a hálózat támogató hátterének fejlesztése lendíthetne a befogadási esélyeiken. Az előre felkészített befogadó szülők így biztosabbak lehetnének saját kompetenciájukban, és a gyermek is családi körülmények között kapná meg a fejlődéséhez szükséges ellátást.

Az országos kampány hatására főként azokról a területekről jelentkeztek érdeklődők, ahol elterjedtebb, hagyománya van a nevelőszülőségnek. Bár az érdeklődőknek csak töredéke válik alkalmassá a nevelőszülői feladatra, azonban az elmúlt időszakban megugrott az érdeklők száma, így van merítési lehetősége a hálózatoknak. Április elején került továbbá bejelentésre, hogy **megújul a nevelőszülők képzése**, illetve átképzése, melynek oktatói és hallgatói tananyagát az Apor Vilmos Katolikus Főiskola fogja elkészíteni.

A szakellátó intézmények részéről nagy ellenállást váltott ki az újfajta megközelítés. Érveik szerint nem megvalósítható, hogy minden 12 év alatti gyermek nevelőszülőhöz kerüljön. Jogos érvként vetődik fel **testvérek szétszakításának lehetősége, nincs tisztázva**, hogy mi lesz a több testvérből álló családokkal, ahol az életkor és a befogadó szülői hely kapacitása miatt elkerülhetetlenné válik a testvérek külön elhelyezése. Nagyon ritka az olyan működési engedéllyel rendelkező nevelőszülő, aki akár egy hatos testvérsort fogadni tudna. Az alkalmassági vizsgálatkor a nevelőszülő lehetőségeit is felmérik, a több gyerek befogadásához szükséges négyzetméter meghatározásnak azonban nehéz megfelelni, így még ha alkalmas is lenne a befogadásukra, környezeti tényezők sokszor nem teszik lehetővé.

Szakemberek aggódnak saját intézményeik bezárása miatt is, úgy értelmezik, hogy nevelőotthonok fognak bezárni az új irányelvek miatt. A megszűnés mellett olyan terhektől tartanak, hogy a befogadószülőktől a vérszerinti családba való visszakerülés meghiúsulása esetén, egyes krízis életkorban (kamaszkorban) a megnövekedett nevelési terhek miatt a befogadó szülők vissza fogják küldeni a rendszerbe az ellátásba vett gyermeket. Így a nevelőotthonokra fog hárulni a kamasz fiatalok nevelésének feladata, ami a jelenlegi

rendszerben is sok problémával jár. Olyan nevelőotthonokat vizionálnak, amelyben 12 éves kor feletti problémás kamaszok lesznek, akiket nagyon nehéz lesz az intézményes keretekhez hozzászoktatni. Véleményünk szerint ez egy olyan szakmai kihívás lehet a szakellátó intézményeknek, amely saját belső működésük átszervezésével, és szakmai programjaik módosításával képesek lehetnének megoldani.

Ezernél is többen érdeklődtek már a nevelőszülői hivatásról az e tevékenységet ismertető országos kampány hatására, ugyanakkor a tapasztalatok azt mutatják, **az érdeklődők körében összemosódik az örökbefogadás és nevelőszülőség** fogalma, így **sokan visszalépnek**. A visszalépések másik oka, a gyermek vérszerinti családjával való kapcsolattartás kötelezettsége.

Az MTA GYEP kutatása is felhívta a figyelmet arra, hogy a roma és a nem roma gyermekek helyzete a nevelőszülői családokban nem különbözik, viszont az országos szintre jellemző iskolai szegregációt mutattak ki, a roma gyerekek esetében az alapfokú oktatás rendszerben. A szakellátásba került roma gyerekeket nagyobb arányban helyezik el származás szerinti szüleiktől távolabb. Ennek valószínűleg az is oka lehet, hogy a nevelőszülők teherként élik meg a kapcsolattartás kötelezettségét, így a kiválasztás során könnyebben választanak távolabbi településről gyermeket, mert így a távolság miatt nem kell aggódniuk a gyermek vérszerinti szüleitől. Általánosságban elmondható, hogy a nevelőszülőség megítélésének egyik kulcskérdése a kapcsolattartás, és főleg az információ hiány miatt tartanak a gyermek vér szerinti szüleiktől.

A jelenlegi nevelőszülők és egyes szakmai körök problémásnak tartják a hálózat bővítését, mert szerintük a kedvezőbb feltételek miatt **megjelenhetnek a „megélhetési nevelőszülők”**.

A Nevelőszülői Hálózatnak civil-, és egyházi szervezetei is vannak, amelyek támogatást nyújtanak a működési engedéllyel rendelkező nevelőszülőknek. A nevelőszülői hálózatok közreműködésével és fővárosi TEGYESZ munkatársainak aktív részvételével szakmai munkacsoport alakult, amely a pszichológiai és természetbeni feltételek alkalmassági vizsgálatának módszertanát dolgozza ki. A nevelőszülői hálózatok kritikájaként fogalmazódott meg korábban a fővárosi TEGYESZ részéről, hogy vannak olyan intézmények, ahol túl "engedékenyek"a kiválasztásnál, ami nem szolgálja a gyerekek mindenekelőtti érdekét. A megalakult munkacsoport egyik pszichológusa szerint az alkalmassági vizsgálatnál figyelembe fogják venni, mely nevelőszülői hálózathoz tartozik a jelentkező. Differenciáltan tekintenek a háttér hálózat támogatására, mert befolyásoló tényező az alkalmasság megállapításában, milyen külső segítségekre támaszkodhat. Az felső életkorhatár eltörlése önmagában nem befolyásolja az alkalmasságot, mert a vizsgálatkor nem csak ez a szempont számít. A nagyszülő korú személyeknél nem az életkor határozza meg az alkalmasságot, hanem az hogy a befogadott gyermeket el tudja-e látni. Hasonlóan más korú emberekhez, itt is az egészségügyi és mentális állapot fog szerepet játszani. Nem áll fenn annak a

lehetőségnek a veszélye, amelyet Molnár László a Fővárosi TEGYESZ igazgatója vázolt a csecsemők elhelyezésével kapcsolatban, mert az elhelyezési folyamat kétoldalú egyeztetés a befogadó szülő és a nevelőszülői hálózatok között, amire a területi gyermekvédelmi szakszolgálatnak is rálátása van. Molnár szavai inkább a jogszabályban rögzített garanciára vonatkozhatnak, azonban egy részletekbe menő szabályozás kialakítása túlságosan megkötheti a kezét az alkalmasságot vizsgáló szakemberek szabad, szakmai döntésében.

Babusik Ferenc (Delphoi Consulting) 2009-es adatfelvételről végzett beszámoló vizsgálta[8] a nevelőszülői hálózatot. Az elemzés legfőbb tanulságának azt tartja, hogy maguk a nevelőszülők, lehetőségeikhez, valamint a mért problémákhoz képest jó szülők. A nevelőszülői családok területi egyenlőtlensége külön problémakör, ennek legfőbb oka nevelőszülői hálózat kiépültségének szintje, hogy milyen támogató hátteret tud biztosítani és mely településeken alakult ki hagyománya a nevelőszülőségnek. A kutatás feltárta, hogy a leghátrányosabb, komplex fejlesztést igénylő kistérségekben nem terjedt el a nevelőszülőség, ami cáfolja azt az általános feltételezést, hogy a megélhetés miatt választják a nevelőszülői hivatást. Az is bizonyított, hogy **a nevelőszülői családok nem termelik újra a gyermekszegénységet. A nevelőszülői juttatások nem elegendőek önmagukban, szükségük van foglalkoztatásból származó jövedelemre** ahhoz, hogy létminimumnál magasabb szinten megéljenek. A nevelőszülők között felülreprezentáltak az egykeresős családok, ahol a feleség vállalja a nevelőszülőséget, a kereső férj mellett, így a megélhetésük nem függ a nevelőszülőségtől, viszont biztos támogatást jelent, ami nélkül nem tudnák vállalni a gyermeknevelési terheket. A bővítés lehetséges célcsoportja Magyarországon is az egykeresős házaspárok lehetnek, jelenleg a **nevelőszülő családok átlagos jövedelme legalább másfélszerese a létminimumnak.** A nevelőszülő „**megélhetési szülősége" nem bizonyítható**[9], ahogy az sem igazolható az adatok alapján, hogy a nevelőszülők rokon gyerekeket nevelnének, a rokon gyerekek nevelésének lehetőségét a családba fogadás teszi lehetővé. A kiválasztásnál és az alkalmasság megállapításánál az anyagi hátteret is vizsgálják. Véleményünk szerint alapvetően nincs azzal probléma, ha pénzkereseti lehetőség is megjelenik a motivációk között, a kialakuló vizsgálati módszertan együttesen veszi figyelembe a különböző szempontok szerinti erősségeket és gyengeségeket a jelentkezőknél. **A nevelőszülőknél élő gyerekek között a roma gyerekek aránya ötven százalék feletti**, vagyis a családból való kiemelés és nevelésbe vétel tekintetében felülreprezentáltak a roma gyerekek.

[8] http://www.gyerekesely.hu/index.php?option=com_phocadownload&view=file&id=151:babusik-neveloszuloi-pilot-2009

[9] http://www.gyerekesely.hu/index.php?option=com_phocadownload&view=file&id=151:babusik-neveloszuloi-pilot-2009

Roma-politika

Népszámlálási adatok - nemzetiségek

A március végén nyilvánosságra hozott népszámlálási adatok[10] szerint a legtöbb nemzetiség tekintetében a nemzetiséghez tartozók aránya emelkedett (kivéve a görög, szlovák, szlovén és ukrán közösségeket). A nemzetiségi önbevallások számának növekedésében az is szerepet játszhatott, hogy a helyi nemzetiségi önkormányzatok fontosnak tartották és propagáltak a nemzetiség népszámlálásban való feltüntetését. A nemzetiségi hovatartozásra vonatkozó kérdés megválaszolása önkéntes volt, csakúgy, mint 10 évvel korábban, azonban a **válaszadási arány jelentősen lecsökkent** (a 2011-es 94%-ról 85%-ra). A 2011-es népszámlálás során – a szakma javaslatait megfontolva – első alkalommal **a nemzetiségi hovatartozásra vonatkozóan két válaszadási lehetőséget kínáltak fel**, és elmondható, hogy a két nemzetiséghez tartozók száma a 700 ezer főt is meghaladta.

A legnépesebb nemzetiség hazánkban a cigányság: **315 ezer fő vallotta magát cigánynak**, csaknem **másfélszer annyian, mint 2001-ben**. **Szakértői becslések szerint** azonban ez a szám még ennél is jóval nagyobb, **600-800 ezer körüli**. A második legnagyobb létszámú magyarországi nemzetiség a német közösség: 186 ezer fős létszámuk a 10 évvel ezelőtti adatokhoz képest 54%-os növekedést jelent.

Társadalmi párbeszéd

Januárban **döntött a Kormány a Cigányügyi Egyeztető Tanács létrehozásáról**, amely fő feladatának tekinti a felzárkózási és cigányügyi politika stratégiai irányaira vonatkozó javaslatok kidolgozását, valamint ezek végrehajtásának nyomon követését. A Tanács figyelemmel kíséri a kormány és az Országos Roma Önkormányzat (ORÖ) között létrejött keretmegállapodásban foglalt célok teljesülését is. A testület legalább negyedévente tart majd ülést. Mivel a **Tanács elnöke a miniszterelnök**, egyrészt a grémium **a legmagasabb szintre emeli a társadalmi felzárkózás ügyét**, másrészt pedig **alkalmat teremt a kormányfő számára a cigányság melletti határozott kiállás kommunikálására**, a Jobbikhoz köthető nézetektől való elhatárolódásra, esetleg egyes kiemelkedő felzárkózási gyakorlatok propagálására is. Ugyanakkor a reprezentatív funkciók mellett a fórum alkalmas lehet a felzárkózás ügyének tényleges nyomon követésére, ezek alapján stratégiai irányok kijelölésére, és a terület fejlesztésében részt vevő ágensek – így többek között az ORÖ – teljesítményének számonkérésére is.

Szintén az elmúlt negyedévben **kezdte meg működését** a kormányzat kezdeményezésére a **nemzetiségi ügyekért felelős munkacsoport, az Emberi Jogi Munkacsoport keretein belül**, melyben a kormányzat illetékes képviselőin kívül civil szervezetek is részt vesznek. A testület

[10] http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_orsz_2011.pdf

feladataként határozta meg, hogy a jövőben jogszabályjavaslatokkal segítse a kormány munkáját, illetve részt vegyen **az idei évre tervezett nemzetiségi stratégia** megalkotásában. A számos területet – a helyzetleírástól a foglalkoztatáspolitikai célkitűzéseken át a kultúrpolitikáig – felölelő stratégiai dokumentum céljai között szerepel a nemzetiségi autonómia támogatása.

Január végén **ülésezett** továbbá a **Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság**, mely többek között felkérte a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumot, hogy az európai uniós programok tekintetében a roma nemzetiségi adatok kezelését szolgáló rendszer bevezetéséhez tegye meg a szükséges intézkedéseket.

Gyerekesély és oktatási esélyegyenlőségi programok

A kormányzat által megteremteni szándékozott ún. **esélyegyenlőségi háló** keretében a hátrányos helyzetű **gyermekek és fiatalok esélyeit javító**, egymásba kapcsoló **programok**at indított az elmúlt időszakban is a szaktárca, melyeknek célja, hogy azok **minden korosztályt** lehetőség szerint **elérjenek**.

A gyermekek és családjaik felzárkózási esélyeinek növelésére indított integrált térségi programok keretében, az EMMI tájékoztatása szerint, 33 kiemelten halmozottan hátrányos helyzetű kistérség több mint kétharmadában a gyermekek 10-15%-a (mintegy 20 ezer gyermek) kap valamilyen típusú személyes szolgáltatást. A 2007-ben az öt leghátrányosabb kistérségben indított gyerekesély programok köre az elmúlt időszakban is jelentősen bővült: a második körbe bekapcsolódva a mezőcsáti, a szigetvári, az ózdi, a sarkadi, a jánoshalmi és a csengeri kistérség kap támogatást gyerekesély programjaik és egyéb komplex projektjeik elindításához. A tervezett harmadik hullámmal együtt a szaktárca mintegy 170 ezer gyermek elérését tervezi távlatosan.

A gyerekesély programok keretében kialakított és fenntartott **Biztos Kezdet Gyerekházak** fenntartását és zavartalanabb működését segíti elő az a minisztériumi kezdeményezés, melynek köszönhetően a tavaly Gyerekházakat működtetett, hazai forrásból is részesült települési önkormányzatok márciusban **2 millió forint előleget vehettek fel**. **Költségvetési forrásból 2013-ban 293 millió forint áll rendelkezésre** ezen intézmények finanszírozására, mely keretösszegekre az önkormányzatok március 22-ig jelentkezhettek. **Idén már 48 Biztos Kezdet Gyerekház** működik az ország leghátrányosabb kistérségeiben. Tavaly a program 41 Gyerekház keretei között mintegy 700 rendszeresen járó gyereket és szüleit érintett közvetlenül.

A Biztos Kezdet Gyerekházak olyan **komplex szolgáltatásokat nyújtanak**, amelyek keretében a szülő és gyerek együtt vesznek részt a foglalkozásokon, és a szakember segíti a szülőt a nevelésben és a gyermeket a fejlődésben. A program keretében a szülők életvezetési,

gyermeknevelési, háztartási tanácsokat kapnak, mindemellett kompetenciáik fejlesztése révén hozzájárul munkaerő-piaci részvételük támogatásához is.

A program erőssége, hogy **a helyi problémákra rugalmasan tud reagálni, a gyerekek és szülők bevonásával**. Kulturálisan közelebb áll a roma nőkhöz az olyan megközelítés, amelyben aktívan részt vehetnek gyermeküket érintő fejlesztésben, ugyanis nem szívesen vannak távol gyermekeiktől, nevelésüket saját kompetenciának tartják, így bevonásuk alapfeltétele a felzárkóztatási célnak, módszertani előrelépés volt a szülők kompetenciájának fejlesztésének beemelése a programba. A Gyerekesély program arra a háttérben lévő problémára is felhívja a figyelmet, hogy egyes alapellátások (pl. családgondozás) nem vagy nem megfelelő szinten biztosítottak, így a Gyerekházak e feladatok egy részét is ellátják. Ez, a korai fejlesztést célul kitűző program **a roma lakosság körében is népszerűségre tett szert**, és a területen egyfajta **„zászlóshajóként", kormányzati sikerként is hirdethető**.

Januárban jelentett be az EMMI egy olyan **pályázati kiírás**t, melynek **célja**, **hogy több ezer hátrányos helyzetű fiatal jusson be a felsőoktatásba vagy fejezze be sikeresen középfokú tanulmányait.** A 4 milliárd keretösszegű pályázaton szakiskolák, gimnáziumok, szakközépiskolák, diákotthonok és kollégiumok indulhatnak, melynek keretében tanfolyamokat, különórákat, mentorprogramot indíthatnak. A programban legfeljebb 8050 tanuló támogatható, akik egyéni fejlesztés keretében kapnak segítséget iskolai sikerességükhöz. A március végi pályázat-leadási határidőt a minisztérium mindazonáltal április végéig meghosszabbítani kényszerült, ugyanis **nem érkezett be annyi támogatási igény, mint amennyi forrás rendelkezésre áll**.

Mindemellett a felsőfokú képzésbe bekerülő hátrányos helyzetű, roma fiatalok számára is bővültek a lehetőségek: **az öt működő Keresztény Roma Szakkollégium mellett idén a Pécsi Tudományegyetem és a Debreceni Egyetem is roma szakkollégiumi programot indít**. Mindkét egyetem idén februárban indította 2015-ben záruló szakmai programját, melynek keretében a roma fiataloknak komplex nyelvi és egyéb kompetenciafejlesztési lehetőségeket biztosítanak.

Foglalkoztatási programok

A területi egyenlőtlenségek kiegyenlítődése és a társadalmi felzárkózás szempontjából is rendkívül üdvözlendő a kormányzat által januárban bejelentett szabad vállalkozási zónák kialakítását célzó döntése. Az ország társadalmi-gazdasági leszakadással leginkább érintett 47 térségében, mintegy 903 település válik szabad vállalkozási zónává a február 12-én kihirdetett kormányrendelet értelmében (27/2013. (II.12.) Kormányrendelet). A térségek nagy része Borsod és Szabolcs-Szatmár megyében található, mely területek a munkanélküliség által leginkább sújtottak, illetve a cigányság is felülreprezentált. A későbbiekben mindazonáltal – egyedi kormánydöntéssel – további térségekben és településeken is létrehozhatók szabad vállalkozási zónák.

A kezdeményezés lényege, hogy „**mindazokat a fejlesztési, beruházási, adópolitikai és foglalkoztatáspolitikai kedvezményeket, amelyek egy térség potenciális lehetőségeit jelentik, egy komplex program keretein belül lehessen kezelni**” – fogalmazott Czomba Sándor államtitkár. A szabad vállalkozási zónában befektető, munkahelyeket teremtő vállalkozásokat az **alábbi kedvezmények** illethetik meg:

- **fejlesztési adókedvezmény** (100 millió forint értékű beruházás esetén),
- **szociális hozzájárulási adókedvezmény** (az új munkavállaló foglalkoztatásának első 2 évében 27%-os, a 3. évben 14,5%-os kedvezmény bruttó 100 ezer forintig),
- illetve **szakképzési hozzájárulási kedvezmény** (az előző kedvezménnyel együtt, az első 2 évben, legfeljebb bruttó 100 ezer forintig).

Február 19-én az EMMI és a Vidékfejlesztési Minisztérium közös szervezésével került megrendezésre a „Társadalmi felzárkózást támogató jó gyakorlatok a vidékfejlesztés területén” című fórum, melyen számos foglalkoztatási gyakorlatot mutattak be, köztük a Szociális Földprogram jelenlegi adatait. Ezek szerint a földprogram 101 település mintegy 2657 családjának nyújt segítséget, megélhetést, és ezen felül megbecsültséget is.

A politikai napirendet tematizáló ügyek

Nem először került a politikai napirendre az a **jobbikos javaslat**, miszerint a cigány gyermekeket a szüleiktől különválasztva, bentlakásos kollégiumokban kellene nevelni. Mindazonáltal **a kormányzatnak ezidáig most sikerült a leghatározottabb módon fellépni** e szélsőséges gondolatok ellen, a miniszterelnök felszólalását, a cigányság melletti kiállása még a médiában is – szokatlan módon – konszenzust teremtett, és még baloldali médiumok is elismerték a kormányzat Jobbiktól való elhatárolódását.

Nagy port kavart a **KIM által** március végén **benyújtott**, „egyes törvényeknek az alaptörvény negyedik módosításával összefüggő módosításáról” szóló **jogszabálytervezet**, mely többek között a 2003-as esélyegyenlőségi törvényt is módosítaná. A módosítás lényege, hogy a javaslat **szerint nem jelentené az egyenlő bánásmód követelményének megsértését, ha egy intézkedés a társadalmi felzárkózás elősegítésére irányulna**. Ez a bírálók és főként baloldali szakértők, újságírók szerint, jogellenesen, szegregált osztályok kialakításához vezethetne, ugyanis gyakorlatilag önkényes jogértelmezésre ad lehetőséget a felzárkóztatás indoklása. A kormányzatnak véleményünk szerint nem sikerült teljes mértékben kivédenie az ezzel kapcsolatos (várható) politikai támadásokat, nem volt elég erős az indoklás, melynek az esélyteremtés, a felzárkózás elősegítésére kellett volna fókuszálnia. Mindazonáltal a jogalkotó is lehetett volna körültekintőbb pl. teljesítményi követelmények előírásával, ami kivédené a gettósodást tematizáló támadásokat. A minisztérium azzal védekezett, hogy a kormányzat minden olyan intézmény mellett ki fog állni, melyekben a hátrányos helyzetű

gyerekek felzárkózását segítik elő, akkor is, ha kizárólag cigány gyerekek járnak egy osztályba.

Foglalkoztatottság és munkanélküliség hazánkban és az EU-ban

Foglalkoztatottság és munkanélküliség hazánkban

A Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb adatai szerint a **15-64 éves népességben 56,5%-os volt a foglalkoztatottság**[11] **2012. december és 2013. február között**, **25 ezer fővel (0,7 százalékponttal) több** az előző év azonos időszakához képest. Az időszak végére 3 millió 786 ezer aktív korú foglalkoztatott volt jelen a munkaerőpiacon.

A 15–64 éves férfinépességből 2 millió 29 ezren voltak foglalkoztatottak a vizsgált időszakban, mintegy **13 ezerrel többen, mint egy évvel korábban**, így foglalkoztatási rátájuk 61,7%-ra nőtt. **A 15–64 éves nők közül** 1 millió 757 ezren tartoztak a foglalkoztatottak közé, **12 ezerrel többen, mint az előző év azonos időszakában**, így foglalkoztatási szintjük 51,5%-ra nőtt. A **15-24 éves foglalkoztatottak** létszáma **218 ezer fő volt**, így a fiatalok **foglalkoztatottsági rátája** az egy évvel korábbihoz képest **1,5 százalékponttal**, **19%-ra emelkedett.**

Ugyanezen időszakban a **munkanélküliek létszáma**[12] **502 ezer fő volt**, ez alapján a munkanélküliségi ráta **11,6%** volt, ami nem jelent érdemi változást az elmúlt évi adatokhoz képest.

A 15–74 éves munkanélküli férfiak száma 2012. december és 2013. február között 282 ezer fő volt, **9 ezer fővel több az egy évvel korábbinál**, így munkanélküliségi rátájuk **12,1%**-ra emelkedett. A **munkanélküli nők** száma a vizsgált időszakban 220 ezer fő volt, ami **0,3 százalékponttal alacsonyabb** az egy évvel ezelőtti adatoknál. **A 15-24 éves** fiatalok **29,2%-os munkanélküliségi rátája 0,9 százalékponttal magasabb,** mint egy évvel ezt megelőzően. A munkanélküliség átlagos időtartama a vizsgált időszakban 15,7 hónap volt.

Növekvő munkanélküliség az Európai Unióban

„A szociális helyzet folyamatosan romlik" – állapította meg az Európai Bizottság a közzétett foglalkoztatási és szociális jelentésében.[13] A Bizottság szerint egyelőre nem utal semmi jel arra sem, hogy 2013-ban jelentős javulás következhetne be. A jelentés továbbá felhívja a figyelmet arra, hogy a déli és az északi országok között nő a jóléti szakadék.

Az Eurostat 2013. januári adatai szerint a **12% közelében jár a munkanélküliségi** ráta az **Európai Unió 17 tagú euróövezetében**, és hasonlóan romlott a munkanélküliségi ráta az **EU**

[11] http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/fog/fog21302.pdf
[12] http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/mun/mun21302.pdf
[13] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=113&newsId=1774&furtherNews=yes

egészét tekintve, 10,7%-ról 10,8%-ra. Mindez **26 millió munkanélkülit** jelent az Európai Unióban, **1,9 millióval többet**, mint 2012 januárjában.

A legkedvezőbb a helyzet **Ausztriában, ahol 4,9%** a munkanélküliségi ráta, **Németországban és Luxemburgban ez a szám 5,3%**, **Hollandiában pedig 6%**. Az Európai Unió tagállamai közül **Görögországban a legrosszabb** a helyzet, a munkanélküliek aránya ott **27%**. De hasonlóan rossz helyzetben vannak a **spanyolok, a 26,6%** arányukkal, illetve a **portugálok, ahol 17,6%** a munkanélküliség.

A 25 év alatti fiatalok munkanélküliségi aránya az **Európai Unió átlagát tekintve 23,6%,** az **eurózóna 17 tagállamát tekintve** pedig **24,2%**. **Németországban 7,9%-os** és Ausztriában is 10% alatt van a fiatalkorú állástalanok aránya. Ezzel szemben **Görögországban a 25 év alatti** fiatalok **közel 60%-ának**, **Spanyolországban** pedig **55%ának** nincs munkája[14].

Megállapítható, hogy az Európai Unió azon államaiban, ahol **idejében végrehajtottak reformokat** az oktatás, illetve a munkaerőpiac területén, **a munkanélküliek** sokkal **nagyobb eséllyel kereshetnek munkát**, mint az EU más tagországaiban.

Nemzetközi trendek

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (**ILO**) idén januárban tette közzé **Globális foglalkoztatási trendek 2013** c. jelentését, melyben megállapítják, hogy az elmúlt két év javulása után tavaly ismét **nőtt a globális munkanélküliség**, és **2013-ban további növekedés várható**. **2012**-ben **5,9%-os globális munkanélküliség**et mért a szervezet, a **15-24 éves korosztályban** pedig **12,6%-**osat. A jelentés szerint a fejlett gazdaságokban javulás várható a következő öt évben, ugyanakkor **Kelet-Európa**, Kelet- és Délkelet-Ázsia és a Közel-Kelet **vonatkozásában az ifjúsági munkanélküliség növekvő mértékét prognosztizálja**.

Adminisztratív rendelkezések

Magyary Zoltán program

A kabinet **Magyary Program**jának köszönhetően 2014. január 1-jétől **egyszerűsödik az örökbefogadás**. Továbbá egyszerűsödik **az otthonteremtési támogatás igénylése**, és a **gyermekvédelmi, gyámhatósági eljárások ügymenete** is jelentősen egyszerűsödik és rövidebb lesz az ügyintézési idő. Soltész Miklós szociális és családügyért felelős államtitkár szerint, az intézkedésnek köszönhetően a hivatalok munkája is gyorsabb lesz, és mint február 4-én elmondta: „csökken az állami gondoskodásban nagykorúvá váló fiatalok életkezdésének adminisztrációja is”.

Egyik Kormányzat sem állt még ki ilyen határozottan az örökbefogadás és a magzatvédelem fontossága mellett, hangsúlyozta a szaktárca. A jogszabály-változásnak köszönhetően

[14] Eurostat 2013. január 8.

egyszerűbb lesz az örökbefogadás előtti eljárás, valamint az örökbefogadás engedélyezése is. Örökbefogadási adatokról a KSH 2011-es felméréséből[15] lehet tájékozódni, mely szerint évek óta közel 2 ezer kiskorút tartanak nyilván örökbe fogadhatóként, viszont az örökbefogadók száma nem éri el ezt a számot. Az örökbefogadás adminisztrációs terhei most csökkenni fognak, ami fontos válasz az örökbefogadók igényeire. A népszerűsítés során pedig a fokozott ápolást-gondozást igénylő gyermeket ellátó szülők speciális foglalkoztatási jogviszonyának felülvizsgálata is hatással lehet. A területi gyermekvédelmi szakszolgálatok nyilvántartása szerint, minden harmadik örökbefogadásra váró gyermek fogyatékossággal élő, nagy részük pedig tartós beteg. A gyermekek örökbefogadási esélyei nagyrészt attól függnek, hogy hároméves korukig családra találnak-e. Az adminisztratív rendelkezés nincs hatással arra, hogy az örökbefogadók a minél kisebb gyermekeket részesítik előnyben, inkább éveket várnak, mintsem „túlkoros" gyermeket örökbe fogadjanak. Az örökbefogadások száma lehet, hogy emelkedni fog, de a jelenlegi nyilvántartás szerint minden második gyermek „túlkoros" így az ő örökbeadásukra ez a változás nem lesz hatással.

Egyszerűbbé válnak az otthonteremtési támogatás igénylésével, megállapításával, folyósításával, illetve felhasználásával kapcsolatos eljárások. Az állami gondoskodásban nagykorúvá válók életkezdését segítő utógondozói ellátást a fiatalok 18-25 éves korukig vehetik igénybe. A KSH adatai alapján[16] 2011-ben az utógondozásból kikerülők 20%-a távozott saját tulajdonú lakásba, 14%-uk pedig bérleménybe. Általánosságban elmondható, hogy az önálló életvezetéshez való hozzásegítés **alacsony hatékonysággal működik** az utógondozottak körében. A távozók fennmaradó 66%-ának életkezdési stratégiái nem megnyugtatóak, közülük csak 6% kerül bentlakásos szociális intézménybe. A gondozás megszűnésekor sokan ismeretlen helyre (főként utcára) kerülnek (25%), míg a másik 35%-ot ismerősök vagy családtagok fogadják be. A családhoz való „visszatalálás" a legtöbb esetben

[15] http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/allamigondoskodas.pdf
[16] http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/allamigondoskodas.pdf

nem segíti elő az életkezdést, és az életvezetési stratégia kialakítását.

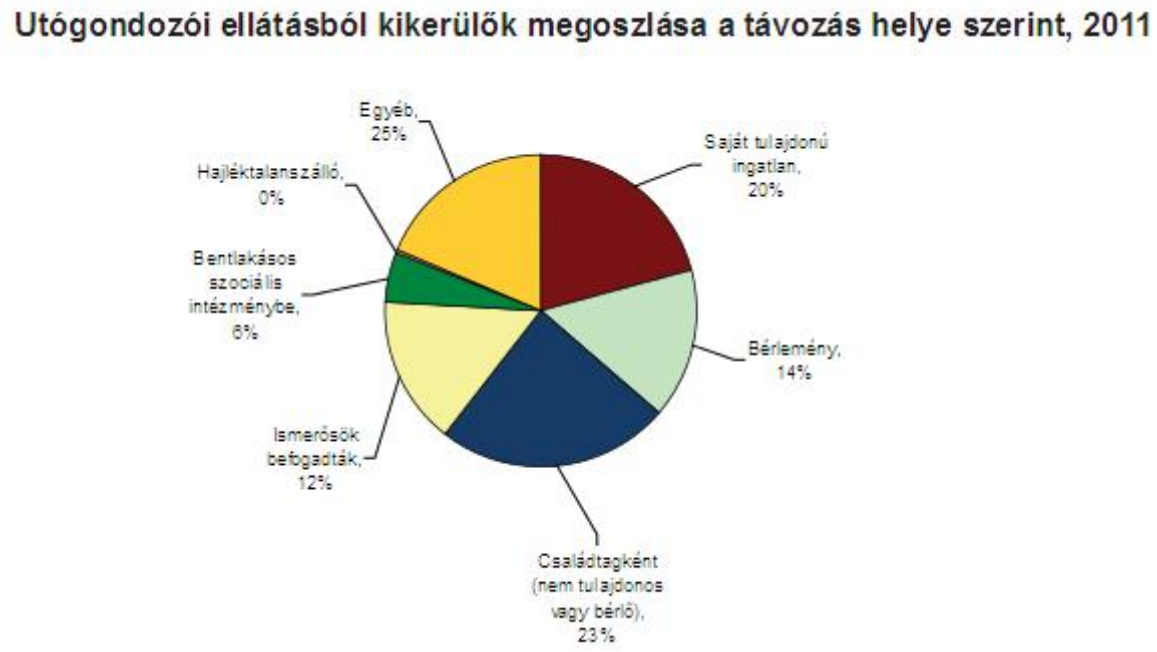

6. ábra: Utógondozói ellátásból kikerülők megoszlása a távozás helye szerint, 2011. Forrás: KSH

Az egyszerűsítésnek köszönhetően évente csaknem 1300 esetben csökken az adminisztratív teher, míg 2011-ben 893 fiatal felnőtt részesült támogatásban. A KSH adatai alapján az ellátásból távozók 69,9%-ának nem volt munkája 2011-ben, az alacsony iskolai végzettség és szakma hiánya miatt nehezen tudtak saját talpra állni a gondozottak. A kikerülő 18-25 éves korosztályból minden második fiatalnak csak nyolc osztályos (vagy alacsonyabb) végzettsége van. A változás – a tanulókra figyelemmel – nem szünteti meg azonnal az utógondozói ellátást, ha a gondozott tanulmányokat folytat. Az ellátást az iskola befejezését követően 120 napig igénybe lehet venni, amivel a jogalkotó a megfelelő munkahely megtalálásában segíti a gondozottat.

Pozitív változások a gyermekek családba fogadási gyámhatósági eljárás idejének csökkentése, valamint a nevelésbe vételi eljárás egyszerűsödése azoknál a családoknál, ahol a gyermek ugyanahhoz a családhoz kerül tartós nevelésbe, ahol átmeneti nevelésben volt. Valószínűleg az ellátórendszer alsóbb szereplői, az alapellátásban dolgozó családgondozók ügyhatékonyságát is elő fogja mozdítani.

Nagy ellenállásba ütközött jogvédők részéről a gyermekvédelmi törvény módosítása, mert **lehetővé teszi a terhességét titkoló „válsághelyzetben lévő várandós anya számára**, **hogy gyermeke születése előtt bármelyik gyámhivatal előtt kérelmezhesse azt, hogy a gyámhivatal születendő gyermeke lakóhelyéül a fővárosi területi gyermekvédelmi szakszolgálat székhelyét állapítsa meg”**, szerintük ezáltal többen dönthetnek a magzat megtartása és az örökbeadás mellett.

A TASZ szerint[17] a módosítás értelmében a kiskorú várandósok esetében a gyermek megszületése kevesebb akadályba ütközik, mint a terhesség megszakítása, ami sérti a nők önrendelkezési jogát. A Kormányzat határozott kiállása az örökbefogadás támogatása mellett az egyik alappillére a gyermek- és magzatvédelemnek. KSH adatok alapján[18] az elmúlt években tovább csökkent a terhesség-megszakítások száma. A jogvédők által felvetett nyomásgyakorlás azáltal, hogy az terhesség-megszakítás nagyobb adminisztrációs akadályba ütközik, mint az örökbefogadás, nem teljesen megalapozott. Hiszen a módosítás előtti általános tendenciák is azt mutatják, hogy csökken a beavatkozások száma, ami nem valamiféle nyomásgyakorlás révén jött létre.

A TASZ szerint a gyermekvédelmi törvény módosítása másképp határozza meg a várandós nő válsághelyzetét, mint ahogyan a magzatvédelmi törvény rendelkezik róla. A magzatvédelmi törvény szerint: "súlyos válsághelyzet az, amely testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz", míg a Gyermekvédelmi törvény szerint: „Várandós anya válsághelyzete: olyan családi, környezeti, szociális, társadalmi helyzet vagy ezek következtében kialakult állapot, amely a várandós anya testi vagy lelki megrendülését, társadalmi ellehetetlenülését okozza, és ezáltal veszélyezteti a gyermek egészséges megszületését; ezen belül terhességét eltitkoló válsághelyzetben lévő várandós anya az a válsághelyzetben lévő várandós anya, aki nyilatkozata szerint állapotát környezete és hozzátartozói előtt titokban szándékozik tartani."

Véleményünk szerint a jogvédők által megfogalmazott kritika jogharmonizációs kérdést vet fel, amely a magzatvédelmi törvény súlyos válsághelyzet fogalmát érinti. A módosítás kiskorú várandós anyákra vonatkozik, ennek a korosztálynak a védelme érdekében lett úgy alakítva, hogy törvényes képviselő is szükséges a terhesség megszakításhoz. A terhesség-megszakításról a kiskorúnak is nyilatkoznia kell, akarata ellenére nem végeznek beavatkozást a törvényes képviselő nyomására sem. Ugyanakkor a törvényes képviselő hozzájárulása nélkül nem végezhető el; megfontolandónak tartjuk, hogy valamilyen formában pl. gyámügyi eljárás keretében a TEGYESZ szakértői bizottságának javaslata alapján fordulhasson jogorvoslathoz az a kiskorú várandós anya, akinek terhesség megszakítása a törvényes képviselő belátásán múlik.

A jogvédők számára nem elfogadható az a szempontrendszer, mely szerint a válsághelyzet fennállását, ahhoz kívánják kötni, hogy az a gyermek egészséges megszületését veszélyezteti, szerintük nincs olyan objektív mérce, mellyel „mérni" lehetne, hogy a várandós nő helyzete veszélyezteti-e később születendő gyermekét. A TASZ által említett tárgyilagos mérce a magzat veszélyeztetettségének szabályozási hiányát mutatja. Nincs olyan szabályozás, amely megállapítaná, milyen magatartások veszélyeztetik a magzat egészségét. Ugyanakkor ez szabályozási kérdés, objektív mérce lehet az anya egészségkárosító magatartása, ami

[17] http://tasz.hu/betegjog/nehezebb-lesz-az-abortuszt-valasztani
[18] http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001b.html

károsan hat a magzatra. Ezek egészségügyi kérdések, amelyek hatással vannak a megszületendő gyerekre, így a 14. héttől (amikor már csak szűk körben lehetséges a terhesség megszakítás) lennének fontosak. Ha az anya egészségkárosító életvitelt folytat (alkoholizmus, droghasználat, utcán élés, éhezés stb.), amely egyértelműen magas kockázatot jelent a magzat egészségi állapotára, nincsen semmilyen eszköz a szakemberek kezében, hogy a magzat védelmében fellépjenek. Ilyen előzmények után általában, ha nem változik az anya életmódja a gyermekvédelmi szakellátásba kerül a csecsemő, nem ritkán súlyos addiktív tünetekkel, amely egy életen át nehezíti boldogulását.

Szerintük a módosítás a törvényes képviselő megkerülésének lehetőségét rejti magában, ha a korlátozottan cselekvőképes (14-18 éves), illetve a cselekvőképtelen kiskorú számára nem szükséges a törvényes képviselő hozzájárulása, ha úgy dönt megszüli, majd örökbe adja a gyermeket. A kritika, mely szerint ellentmondásos a szabályozás, mert a kiskorút elég érettnek tekinti ahhoz, hogy megszülje, majd örökbe adja gyerekét, ám az abortuszhoz szülői beleegyezés szükséges, az élet védelmének lényegi félremagyarázása. A jogalkotó olyan környezetet kíván alkotni, melyben a terhesség kihordása és a gyermekszülés kevesebb akadályba ütközik, ez olyan értékteremtő üzenettel rendelkezik, amely támogatja a szülővé válást. A szabályozás úgy is értelmezhető, hogy az a kiskorú várandós anya, aki vállalja a szülővé válás felelősségét, – még ha örökbe is adja aztán gyermekét – lehetőséget kap meghozni önálló döntését.

Önkormányzati segély

Várhatóan **önkormányzati segélyként** fogják hívni 2014-től azokat a segélyezési formákat, amelyeket az önkormányzatok krízishelyzetben nyújtanak. Ilyenek az önkormányzatok által krízishelyzetben adható átmeneti segély, temetési segély és a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás. Ez a kormányzati intézkedés a szociális ellátások átláthatóságának, egységesítésének biztosítása érdekében született. Az igénylés feltételei nem változnak. Az igénybevétel szükséges feltételeit továbbra is az önkormányzatok határozhatják meg. A Széll Kálmán Terv 2.0. is célként tűzte ki a méltányossági alapon járó segélyek egyenlő elosztását. Az eltérő anyagi helyzetben lévő önkormányzatok miatt súlyos területi egyenlőtlenségek alakultak ki, a Kormány már 2012-ben megszüntetett egy méltányossági segély típust, és 10 milliárd forinttal csökkentette az ezekhez való hozzájutást. A Széll Kálmán Terv 2.0. célkitűzése volt az is, hogy az önkormányzatoknál **egyetlen kríziscélú segély maradjon**, a tervezet ehhez a folyamathoz kapcsolódik. A segélyezéssel kapcsolatban bizonytalanság uralkodik, mert nem tisztázott az ellátórendszer szakemberei felé, hogy a 10 milliárd forintot véglegesen vonja-e ki a kormányzat a segélyezésből. Átcsoportosításról nincs információ, így a segélyek megvonása válik értelmezési keretté. Az önkormányzati segély esetében a kormányzati kommunikációban hangsúlyozni kellene az „összevonás” kifejezést, mert kellő rosszindulattal segélyek megszüntetéseként is kommunikálható a döntés. A kérdésben tájékozódási lehetőséget kellene biztosítani, hogy a kivont összeget átcsoportosítással vissza

akarja-e csatornázni a segélyezési/támogatási rendszerbe a Kormány vagy sem, s ha igen milyen módon.

Az **egységes, pénzbeli ellátásokra vonatkozó nyilvántartási rendszer tervezett kialakítása** is a segélyezési rendszer transzparenciáját, tervezhetőségét szolgálja. Az Új Széchenyi Terv keretében fejlesztett egységes nyilvántartási rendszer a szociális területen dolgozóknál várhatóan nagy ellenállásba fog ütközni. A KENYSZI[19] mintájára fölösleges adminisztrációként lett elkönyvelve, várhatóan **újabb teherként fognak rá tekinteni**. Valamint meggondolandó az ellenzéki és civil szervezetek (jogvédők) „szegények listázása" kommunikációs panel használatra való felkészülés, ennek valószínű kockázatát látjuk. A változással várhatóan 2013 decemberére teremtődik meg annak a feltételrendszere, hogy egységesen láthatóvá váljanak az egyének által kapható segélyek, támogatások.

[19] Központi Elektronikus Nyilvántartás a Szolgáltatást Igénybevevőkről

Elemzés

Egy lehetséges lakáspolitika irányvonalai közvélemény-kutatásunk fényében

Jelen fejezetben a lakosságnak a lakáskérdéshez, illetve **egy lehetséges lakáspolitika főbb elemeihez való viszonyulását mértük fel**. A Századvég által készített közvélemény-kutatás[20] először is arra kérdezett rá, hogy vajon a lakhatáshoz való jog a válaszadók szerint az Alaptörvény részét kell-e, hogy képezze. Ezenkívül megkérdezetteket lakáskörülményeikről kérdeztük, harmadrészt pedig egy állami lakáspolitika fő irányaival kapcsolatban mértük fel a lakosság véleményét.

A közvélemény-kutatásunk során először azt vizsgáltuk, hogy mennyire gondolják az emberek alapvető jognak a lakhatáshoz való jogot.

Mint az ábrán is látszik, **a válaszadók több mint 2/3-a úgy véli, hogy a lakhatáshoz való jogot alkotmányos keretbe kell foglalni**. A kérdés megítélésénél differenciáló tényező volt a munkahelyi státusz. Ez alapján elmondható, hogy a nyugdíjasok és munkanélküliek gondolták különösen fontosnak az Alaptörvénybe emelést, miközben a tanulók háromnegyede elutasította azt. A válaszadók anyagi helyzete is nagymértékben befolyásolta az eredményeket. Tendenciaszerűen beigazolódott, hogy minél kedvezőtlenebb anyagi

[20] Telefonos kérdőíves közvélemény-kutatást végzetünk 2013. február 27. és március 3. között, amelynek során 804 véletlenszerűen kiválasztott felnőtt korú személyt kérdezetünk meg CATI módszerrel.

helyzetben volt a megkérdezett, annál fontosabbnak ítélte a kérdés Alaptörvénybe foglalását. A kifejezetten rossz anyagi körülmények között élők 85%-a gondolta úgy, hogy a lakhatáshoz való jogot alkotmányos szintre kell emelni.

Az ideológiai nézetrendszer (azaz: jobb, közép, bal) szempontjából is szignifikáns eltéréseket véltünk felfedezni. E tekintetben a baloldaliak 62%-a, a középen állok 65%-a, míg a jobboldaliak 72%-a vélte úgy, hogy kellően fontos a kérdés ahhoz, hogy az Alaptörvénybe kerüljön. Ennél a kérdésnél az utolsó jelentősebb különbséget lakóhely viszonylatában tapasztaltunk. Míg a vidéki (Budapesten kívüli) lakosság 69%-a gondolta úgy, hogy kellően fontos a kérdés ahhoz, hogy bekerüljön az alkotmányba, addig a budapestieknek csak 59%-a vélte így.

A második kérdésünk a lakásfenntarthatósághoz kapcsolódott. Ennél a kérdésnél nem várt módon **a válaszadók közel fele** azt a választ jelölte be, hogy **elégedett a lakáskörülményeivel**, míg 30%-uk érezte úgy, hogy a jövőben aktuális lehet egy kisebb felújítás. Ezzel szemben a sürgős rekonstrukciót és az azonnali ingatlancserét csupán 10%-uk választotta.

A kérdés megítélésénél erősen differenciáló tényező volt a munkahelyi státusz, a kor, az anyagi helyezet és a lakóhely. A munkahelyi státuszt vizsgálva arra jutottunk, hogy leginkább a nyugdíjas korú lakosság véli úgy, hogy megfelelő lakáskörülmények között él (62%-uk). Legkevésbé a részmunkaidőben dolgozók és a munkanélküli státuszúak érezték úgy, hogy

megfelelőek a lakáskörülményeik, ráadásul ez a két társadalmi csoport volt az, aki legnagyobb mértékben gondolta úgy, hogy ha lehetősége lenne, sürgősen lakást váltana. Kiugró adatot szolgáltattak még a háztartásbeliek azzal, hogy több mint felük azt a választ adta, hogy egy kisebb felújítás aktuális lehet a közeljövőben. Az is elmondható, hogy minél idősebb volt a megkérdezett, annál inkább meg volt elégedve a jelenlegi körülményeivel. Mindeközben az átlagos 7-8%-os elköltözni vágyókhoz képest a fiatal korosztály 21%-a mielőbb elhagyná jelenlegi ingatlanát. Az anyagi helyzetet tekintve, a vártaknak megfelelően alakultak az eredmények: a jó anyagi helyzetben lévők 77%-a elégedett a jelenlegi otthonával, a „nem is jó nem is rossz" státuszúak 53%-a, míg a kifejezetten hátrányos helyzetűek csupán 27%-a. A további három válaszlehetőség tekintetében is ugyanez a trend rajzolódott ki, csak kisebb különbséggel. A lakóhely szerinti megoszlást vizsgálva, érdekes módon a községen/tanyán élők 58%-a, a városiak 53%-a addig a budapestieknek csak a 34%-a tartja megfelelőnek a körülményeit. Ráadásul a budapestiek 35%-a azonnal el is költözne, ha lenne rá lehetősége (ezzel szemben a vidékieknek csupán 5%-a jelölte be ezt a választ).

A kormányzati lakáspolitika támogatotti körére vonatkozó kérdésünkre a **megkérdezettek** egyértelmű választ adtak: **közel felük szerint a kormányzati lakáspolitikának a fiatalok megsegítésére** (első lakáshoz jutására) **kell összpontosulnia. Második helyen a szegény rétegek támogatása** végzett (21%), majd **őket követték a nagycsaládosok** (13%) és a **devizahitelesek** (10%), végül az **utolsó helyen** végzett a leginkább kiszolgáltatottabb réteg, a **hajléktalanok** (6%).

Ennél a kérdésnél is szignifikáns eltéréseket indukált a munkahelyi pozíció. A fiatalokra összpontosuló kormányzati intézkedésekkel elsősorban a részmunkaidőben dolgozók és a fiatalok értettek egyet (60%, illetve 54%), míg legkevésbé a munkanélküliek és a nyugdíjasok (40%). Képzetességet tekintve a 8 általánossal vagy kevesebbel rendelkezők zöme a fiatalok után a nagycsaládosok támogatását ítélte fontosnak, míg a legmagasabb végzettel rendelkezők a fiatalok után a szegények támogatását gondolták lényegesnek.

Elmondható, hogy minél idősebb volt a válaszadó, annál lényegesebbnek érezte a szegények támogatást, illetve a devizahitelesek megsegítését a középkorúak gondolták leginkább egető problémának. Szignifikáns eltéréseket tapasztaltunk mind az anyagi helyzet, mind pedig a politikai hozzáállás tekintetében. Nyilvánvalóan a rossz anyagi helyzetben lévők nagyobb arányban álltak a szegények és a devizahitelesek oldalára, mint a kedvezőbb helyzetben lévők, és kevésbé gondolták égető kérdésnek a fiatalok első lakáshoz segítését, mint az átlag (csak 38%-uk). A jó egzisztenciával rendelkezők ugyanakkor az átlagosnál fontosabbnak ítélték a nagycsaládosok támogatását. Politikai nézetrendszer szerint, a baloldaliak inkább a szegény és hajléktalan rétegeket támogatnák, mint a devizahitelesek és a nagycsaládosokat és a fiatalokat. Ezzel szemben a jobboldali érzelműekről pont az ellenkezője mondható el.

A magyar lakosságra jellemző módon, **a legfontosabb lakáspolitikai intézkedésnek továbbra is a tulajdonszerzést gondolták** (közel felük vélte így). Míg a **második** legtöbb szavazatot elért **bérlakáshoz jutás elősegítése** csak a szavazatok negyedét kapta meg. Meglepő módon a **legkevesebb szavazatot a panelprogram** (fűtéskorszerűsítés, nyílászáró cseres, szigetelés) **kapta** (5%-ot).

A saját lakáshoz jutást legnagyobb mértékben a háztartásbeliek és a részmunkaidőben dolgozók gondolták fontosnak (76%-uk, és 57%-uk). Mindeközben érdekes módon a bérlakáshoz jutás elősegítését átlag feletti arányban jelölték be a teljes állásban dolgozók (30%-uk) és a munkanélküliek (26%-uk). A városrehabilitációt viszont egyedül a tanulók ítélték meg átlagon felüli módon sürgető kérdésnek (negyedük).

Ennél a kérdésnél az iskolázottság mértéke nagymértékben differenciálta a válaszokat. Minél képzetlenebb volt a válaszadó, annál inkább támogatta a tulajdonszerzést. Míg a legalacsonyabb végzettségűek 58%-a, addig a legmagasabb iskolai fokozattal rendelkezők 31%-a gondolta így. Ezzel szemben fordított trend érvényesült a bérlakásprogram és a városrehabilitáció tekintetében. A legképzetlenebbek 16%-a gondolta úgy, hogy a bérlakásprogramra kell fókuszálnia kormány lakáspolitikájának, míg a főiskolai/egyetemi végzetséggel bírók 34%-a vélte így. A rehabilitációs programot a képzetlenek 9%-a látta sürgetőnek, míg a legmagasabb iskolával rendelkezők 19%-a szerint erre kellene összpontosítania kormánynak.

A kor szerinti megoszlást nézve a fiatalok voltak azok, akik a leginkább égető kérdésnek ítélték a saját lakásszerzést, míg a bérlakás-és a panelprogramot ők gondolták a legkevésbé meghatározó kérdésnek. Az anyagi helyzet tekintetében a jó anyagi feltételekkel rendelkezők támogatták elsősorban a bérlakásprogramot, míg a kevésbé kedvező feltételek között élők átlag feletti módon tartották fontosnak a városrehabilitációt.

Szignifikáns eltéréseket mutatott a kérdőív a lakóhely alapján. Azt tapasztaltuk, hogy a budapestiek tartják a legkevésbé fontosnak a saját ingatlanszerzést (42%-uk), szemben a tanyasi/községi lakosság 53%-val. Mindemellett a városrehabilitációt és a bérlakásprogramot közel 10%-kal nagyobb arányban ítélték sürgető kérdésnek a fővárosiak, mint a tanyán/községen élők.

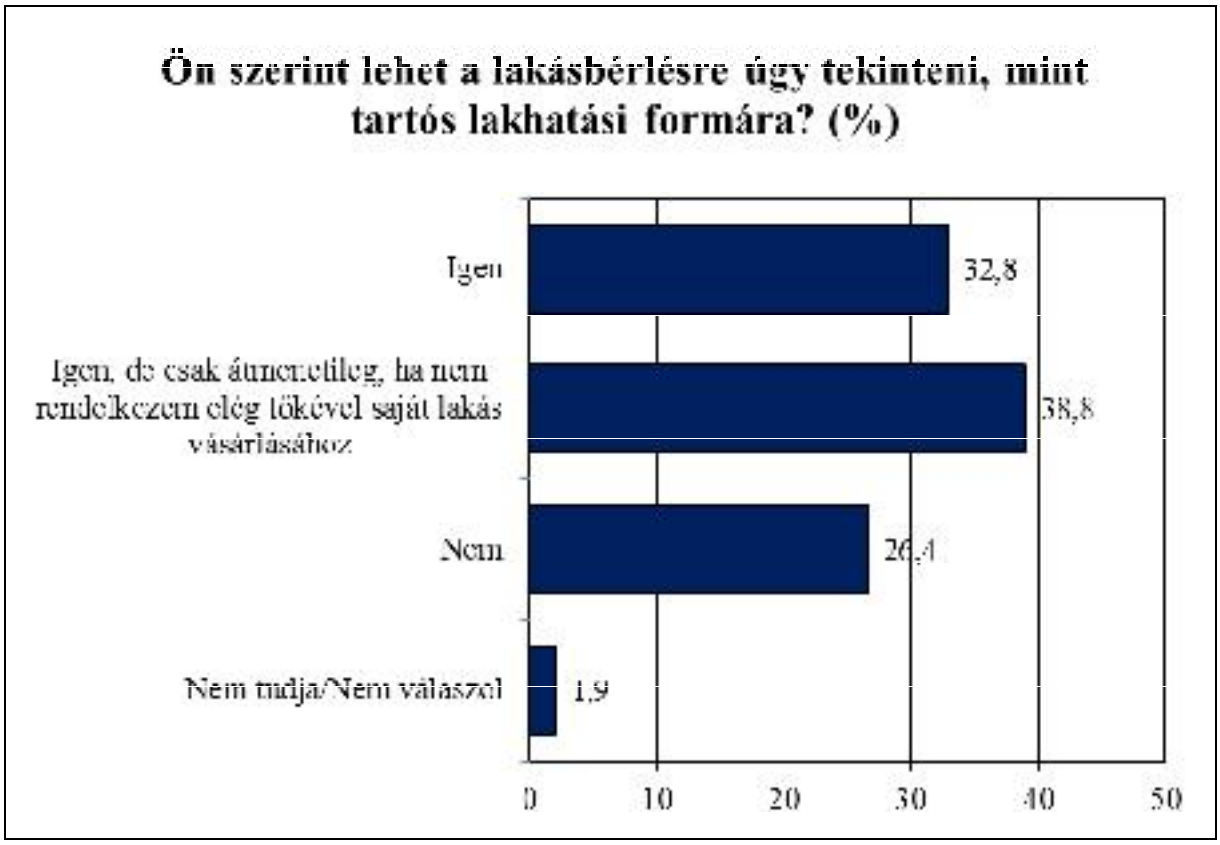

Az utolsó kérdésünk a magyar táradalomról élő **azon elgondolást igyekezett alátámasztani vagy elutasítani, mely szerint a magyarok nem szeretnek lakást bérelni, és a bérlésre csak úgy tudnak tekinteni, mint átmenti lakhatási formára**. **A válaszok erősen megoszlottak** a 3 lehetőség között, így a kérdést ez alapján nem sikerült megválaszolnunk. **A megkérdezettek egyharmada szerint lehet életformaszerűen bérlakásban élni, 39%-uk szerint csak átmenti megoldás lehet, míg 26%-uk kifejezetten életképtelennek tartja ezt a lakhatási megoldást**.

Munkahelyi státusz szerint leginkább a munkanélküliek és a nyugdíjas válaszadók szerint lehet a bérlésre tartós lakhatási formaként tekinteni. A teljes állásban dolgozók 1/3-a értett ezzel egyet, míg a többi vizsgált kategóriába tartozók alig 13% gondolta így. Kiugró adat volt még a munkahelyi helyzetnél a háztartásbeliek válasza, nekik 62%-uk vélte úgy, hogy bérlakásban élés határozottan átmenti életforma, miközben a diákok és a részmunkaidőben dolgozók 44, illetve 43%-a szerint a bérlésre nem lehet tartós megoldásként tekinteni.

Az iskolázottság alapján differenciálva arra jutottunk, hogy a főiskolai/egyetemi végzettségűek vélték elsősorban úgy, hogy a bérlakásban élés hosszú távú lehetőség lehet (39%-uk), miközben a 8 általánossal/szakiskolai végzetséggel bírók 30%-a illetve 36%-a szerint kifejezetten elképzelhetetlen így élni.

Kor alapján meglepő trend érvényesült, ugyanis míg a fiataloknak csupán alig 17%-a tekinti valódi lehetőségnek bérlést, addig a nyugdíjasoknak 41%-a. A fiatalok tipikusan átmeneti megoldásként gondolnak erre a lakhatási formára (közel felük válaszolta ezt). Az anyagi

helyzetet vizsgálva arra jutottunk, hogy a jobb helyzetben élők inkább egyetértenek azzal az állítással, hogy a bérlés lehet tartós lakhatási forma (nekik ugyanis 41%-uk ezt a választ jelölte be), miközben a hátrányosabb helyzetűeknek csak a 24%-a gondolta így. Ennél a kérdésnél különbségeket indukált az is, hogy a válaszadó hány fős háztartásban él. Míg az egyfős háztartásban élők 36%-a szerint lehet életformaszerűen bérlakásban élni, addig a 3 fő feletti háztartásban élők csupán 30%-a válaszolta ezt.